

Traducere

De notat ca textul francez al acestui raport de vizita,
transmis autoritatilor moldovene printr-o scrisoare din 20 decembrie 2001,
este singurul text autentic.

Raportul Guvernului Republicii Moldova în urma vizitei efectuate de către Comitetul european pentru prevenirea torturii și pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (CPT) din 10-22 iunie 2001

Adoptat la 9 noiembrie 2001

Cuprinsul

Copia scrisorii de însoțire al raportului CPT

I. INTRODUCERE

- A. Datele vizitei și componența delegației**
- B. Instituțiile vizitate**
- C. Consultații duse de către delegație**
- D. Cooperarea dintre CPT și autoritățile moldave**
- E. Contextul vizitei**
- F. Observațiile comunicate pe teren în virtutea articolului 8, par. 5 al Convenției**

II. CONSTATĂRI FĂCUTE ÎN TIMPUL VIZITEI ȘI MĂSURI PRECONIZATE

A. Instituțiile subordonate Ministerului Afacerilor Interne

- 1. Remarce preliminare
- 2. Tortura și alte forme de rele tratamente
- 3. Garanțiile fundamentale contra relelor tratamente
  - a. Introducere
  - b. Informarea unei rude sau unei persoane terțe
  - c. Accesul la un avocat
  - d. Accesul la un medic
  - e. Informarea în privința drepturilor
  - f. Desfășurarea interogatoriului
  - g. Registrele de detenție
  - h. Inspectarea de către organe independente / procedurile de reclamație
- 4. Condițiile de detenție
  - a. comisariatele de poliție raionale (de sector)
  - b. instituțiile de detenție provizorie

B. Instituțiile de detenție provizorie al Serviciului de Informare și Securitate al Republicii Moldova

C. Serviciul trupelor de grăniceri

D. Instituțiile subordonate Ministerului Justiției

- 1. Remarce suplimentare

2. Rele tratamente
3. Condițiile de detenție carcerale generale în penitenciare și în colonii
  - a. introducere
  - b. condiții materiale
  - c. programele de activități
4. Condiții de detenție al condamnaților pe viață
5. Îngrijirile medicale în penitenciare și colonii
  - a. personalul și utilajul
  - b. examinarea medicală / accesul la îngrijire medicală în perioada detenției
  - c. bolile contagioase
  - d. incapacitatea de detenție
  - e. greva foamei
6. Instituțiile penitenciare de tip medical
7. Alte subiecte
  - a. disciplina
  - b. contactele cu exteriorul
  - c. procedura de reclamație și de inspecție

E. Garnizonul Comandamentului militar din Chișinău

III. RECAPITULARE ȘI CONCLUZII

Anexa I: Lista recomandărilor, comentariilor și solicitărilor de informație de către CPT

Anexa II: Lista autorităților naționale, altor instanțe și organizații internaționale și non guvernamentale cu care delegația a avut întrevederi

Copia scrisorii de însoțire a raportului CPT

Strasbourg, 20 decembrie 2001

Domnule Consilier,

În conformitate cu articolul 10, par. 1 al Convenției europene pentru prevenirea torturii și pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, am onoarea de a vă expedia raportul Guvernului Republicii Moldova, stabilit de către CPT în urma vizitei acestuia efectuată în perioada 10-22 iunie 2001. Raportul a fost adoptat de către CPT în timpul reuniunii a 46-a care s-a desfășurat în perioada 6-9 noiembrie 2001.

Vă atrag atenția, în special la următoarele:

- paragraful 9 al raportului, în care Comitetul solicită de la autoritățile moldave de a transmite, fără careva termen, raportul de control în răspuns la raportul CPT referitor

la vizita din 1998. Comitetul a subliniat, că lipsa unui răspuns adecvat la un raport al CPT, poate ridica unele întrebări prevăzute de articolul 10 par. 2 al Convenției;

- paragraful 25, în care CPT îndeamnă autoritățile moldave să ducă fără întârziere în toată țara, o anchetă aprofundată și independentă asupra metodelor utilizate de către serviciile operative ale poliției în timpul interogatoriilor persoanelor private de libertate și să informeze, într-un termen de trei luni din momentul transmiterii prezentului raport, despre rezultatele acesteia;
- paragraful 58, în care CPT solicită de a fi informat într-un termen de trei luni, din momentul transmiterii prezentului raport, despre rezultatele proiectului deciziei guvernamentale care prevede mijloace suplimentare acordate Instituțiilor de Detenție Provizorie.

De asemenea, fac referință la paragraful 151 al raportului, în care CPT solicită autoritățile moldovenești de a furniza într-un termen de șase luni, un raport care să conțină o expunere completă a măsurilor întreprinse pentru a pune în funcțiune totalitatea recomandărilor formulate în raportul său de vizită, precum și răspunsurile la comentarii și solicitările de informare care figurează în raport. În caz dacă raportul va fi redactat în limba română, CPT va fi foarte recunoscător dacă veți anexa și o traducere în engleză sau franceză. Printre altele, ar fi de dorit, în măsura posibilităților, ca autoritățile moldave să expedieze o variantă electronică al raportului.

Eu rămân la dispoziția Dvs. pentru orice întrebare pe care voi veți dori să mi-o puneți fie în privința raportului, fie în procedura de expediere.

În final, eu voi fi foarte recunoscătoare dacă veți confirma primirea prezentei scrisori.

Cu respect,

Silvia CASALE

Președintele Comitetului european pentru prevenirea torturii și pedepselor sau
tratamentelor inumane sau degradante

Domnului Valeriu Sandu
Consilierul Ministrului Justiției
Ministerul Justiției
Chișinău
Str. 31 august, 82

I. INTRODUCERE

A. Datele vizitei și componenta delegației

1. În conformitate cu articolul 7 al Convenției europene pentru prevenirea torturii și pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (în continuare “Convenția”), o delegație a CPT a efectuat o vizită în Moldova în perioada 10-22 iunie 2001. Vizita făcea parte din programul de vizite periodice pentru 2001 al Comitetului. Era vorba despre a treia a CPT vizită în Moldova.¹

2. Vizita a fost efectuată de către următorii membri ai CPT:

- Pierre SCHMIT, Chef delegației
- Antoni ALEIX CAMP
- Mario BENEDETTINI
- Emilia DRUMEVA
- Ole Vedel RASMUSSEN
- Volodymyr XEVINTOV.

Ei erau asistați de:

- Timothy Wilfrid HARDING, Directorul Institutului Universitar de Medicină legală, Geneva, Elveția (expert)
- Veronica BOHANȚOV (interpret)
- Elena CEBAN (interpret)
- Rodica IOVU (interpret)
- Valeriu ROTARU (interpret)
- Andriana ȘINDIRINSCHI (interpret)
- Igor ȚĂRUȘ (interpret)

Și erau acompaniați de următorii membri ai Secretariatului CPT:

- Genevieve MAYER, Secretar Executiv Adjunct al CPT
- Hanne JUNCHER.

B. Instituțiile vizitate

3. Delegația a vizitat următoarele instituții:

Instituțiile de poliție:

Anenii-Noi

- IDP din comisariatul de poliție din Anenii-Noi

Bălți

- IDP din comisariatul de poliție din Bălți²

Bender

- IDP din comisariatul de poliție din Bender

Cahul

- IDP din comisariatul de poliție din Cahul

Chișinău

- IDP al Inspectoratului de Poliție din Chișinău²

¹ Prima vizită în Moldova a avut loc în octombrie 1998. Raportul referitor la această vizită periodică a fost publicat sub referința CPT/Inf (2000) 20, și răspunsul Guvernului sub referința CPT/Inf (2000) 21. Printre altele, CPT a efectuat și o vizită ad hoc în noiembrie 2000 în regiunea transnistreană al Republicii Moldova.

² Vizită de control

- IDP al Departamentul de luptă contra crimei organizate și corupției²
- IDP al comisariatelor de poliție din sectoarele Buiucani, Ciocana² și Rîșcani
- Comrat
  - IDP din comisariatul de poliție din Comrat
- Hîncești
  - IDP din comisariatul de poliție din Hîncești
- Ialoveni
  - IDP din comisariatul de poliție din Ialoveni
- Sîngerei
  - IDP din comisariatul de poliție din Sîngerei

Serviciul de Informație și Securitate al Republicii Moldova

- IDP al Serviciul de Informație și Securitate, Chișinău

Instituțiile serviciului de grăniceri

- Localurile de detenție al serviciului de grăniceri, aeroportul internațional din Chișinău

Instituțiile penitenciare

- Închisoarea nr. 2 și Colonia nr. 8, Bender
- Închisoarea nr. 5, Cahul
- Închisoarea nr. 3, Chișinău²
- Spitalul penitenciar din Pruncul
- Cartierul condamnaților pe viață din Închisoarea nr. 17, Rezina

Printre altele, delegația a făcut o vizită la Închisoarea nr. 1 din Bălți și la Colonia nr. 9 din Pruncul pentru a sta de vorbă cu deținuții.

Localuri de detenție militare

- Garnizonul Comandamentului militar din Chișinău.

C. Consultații duse de către delegație

4. Delegația a petrecut consultări cu autoritățile naționale, cu alte instanțe, precum și cu reprezentanți ai organizațiilor non – guvernamentale active în domeniile de care este interesat CPT-ul. De asemenea, delegația a avut întâlniri cu reprezentanți ai misiunilor Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și ai Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (ICNUR) în Moldova. În afară de aceasta, au avut loc întâlniri la nivel local cu responsabili instituțiilor vizitate.

Lista autorităților naționale, alte instanțe și organizațiile internaționale și non – guvernamentale, cu care delegația a avut întâlniri, figurează în anexa II a prezentului raport.

D. Cooperarea între CPT și autoritățile moldovenești.

5. Întrevederile delegației cu autoritățile naționale avute la începutul și la sfârșitul vizitei, s-au desfășurat într-un spirit de strînsă colaborare. Delegația s-a întâlnit cu D. Valeriu TROENCO, vice-ministru al Justiției și Director al Departamentului Instituțiilor Penitenciare, D. Gheorghe Popa, vice-ministru al Apărării, și D. Gheorghe Țurcanu, prim vice-ministru al Sănătății. De asemenea, delegația a avut întrevedere cu D. Valentin Dediu, Director al Serviciului de Informație și Securitate al Republicii Moldova, precum și cu D. Nicolae Oprea, Procuror

General Adjunct, și D. Andrei Vicol și Gheorghe Malic, chef de secție în Procuratura Generală. Discuții fructuoase au fost duse cu Avocatul Parlamentar D. Alexei Potînga.

6. CPT ține să-și exprime toată gratitudinea agentului de legătură a CPT, D. Valeriu Sandu, Consilier al Ministrului Justiției, pentru asistența prețioasă și constanta disponibilitate pe parcursul vizitei. Delegația este de astfel recunoscătoare D. Colonel Pavel Drujco de la Ministerul Afacerilor Interne pentru răspunsurile rapide la cererea CPT.

7. În general, delegația CPT a beneficiat de o cooperare foarte bună în locurile de vizită (chiar și cei care n-au fost preveniți anterior de intenția CPT de a efectua o vizită), și la care a avut acces rapid. Rezervele, apărute inițial în unele instituții de detenție provizorie ale poliției (IDP), în legătură cu lipsa de informații sau de cunoștință referitor la mandatul CPT, au fost repede lichidate. În acest scop, este foarte important **ca autoritățile moldave să continue eforturile destinate instruirii la nivel local a personalului din locurile de privațiune de libertate referitor la mandatul și împuternicirile CPT.**

CPT ține, de asemenea, să sublinieze că, în multe din instituțiile în care delegația a făcut vizite repetate, personalul nu era la curent cu constatările precedente ale CPT. **CPT speră, că vor fi făcute eforturi pentru a informa în mod adecvat toate instituțiile implicate, de conținutul prezentului raport.**

8. Într-un singur caz, cooperarea de care s-a dat dovadă n-a fost satisfăcătoare. Într-adevăr, în locurile de detenție serviciului trupelor de grăniceri, la aeroportul internațional din Chișinău, delegației i-a fost refuzat accesul la registrele, referitor la persoanele care țin de mandatul Comitetului. O astfel de situație nu este conformă articolului 3 și a articolului 8, paragraful 2(d) al Convenției.

Mai mult ca atât, CPT n-a primit lista locurilor de privațiune de libertate care se află sub autoritatea grănicerilor. CPT trebuie să reamintească că conform articolului 8, paragraful 2 alineatul b al Convenției « o Parte trebuie să furnizeze Comitetului orice informații despre locurile unde se găsesc persoane private de libertate ». **CPT cere sa i se comunice lista completă a locurilor unde persoanele pot fi private de libertate de către serviciile trupelor de grăniceri.**

9. În sfârșit, se cuvine de a releva că starea de dialog permanent între CPT și autoritățile moldave, s-a aflat în centrul întrevederilor avute de delegația care a efectuat a doua vizită periodică în Moldova. Într-adevăr, dialogul menit să stabilească ameliorarea condițiilor de detenție și a tratamentului persoanelor private de libertate, în lumina recomandărilor Comitetului, la acea zi s-a arătat puțin fructuos. În luna iunie 2001, autoritățile așa și n-au transmis raportul răspuns la raportul CPT referitor la vizita din 1998, în pofida cererilor nenumărate ale Comitetului. Această întrebare este cu atât mai importantă, deoarece raportul provizoriu era foarte insuficient. Autoritățile moldave, la cel mai înalt nivel, au promis remedierea imediată a acestei stări de lucruri. La data de 9 noiembrie 2001, însă, acest raport așa și n-a fost transmis. Comitetul ține să sublinieze că absența unui răspuns adecvat la un raport al CPT poate ridica întrebări în virtutea articolului 10, paragraful 2 al Convenției. În consecință, **CPT cere autorităților moldave de a-i transmite fără întârziere raportul ca urmare la răspunsul raportului CPT ce ține de vizita din 1998.**

E. Contextul vizitei

10. În timpul primei vizite în Moldova în 1998, țara se confrunta cu grave probleme economice și sociale. Între timp, situația social economică a degradat și în 2001, ea rămânea încă destul de

dificilă. Mai multe rapoarte internaționale i-au fost ecou (a se vedea de exemplu, rapoartele anuale din 1999 și 2000 ale Coordonatorului Rezident a activităților operaționale pentru dezvoltarea sistemului Națiunilor Unite în Republica Moldova ; raportul D-lui Alvaro-Gil Robles, Comisar al Drepturilor Omului al Consiliului Europei, despre călătoria sa în Moldova din 16-20 octombrie 2000 (document CM/ Inf 2000 66)).

Această situație a adus urmări grave în ceea ce privește tratamentul persoanelor private de libertate și condițiile lor de detenție. Informațiile obținute de către delegație în timpul vizitei din 2001, cu părere de rău, au arătat că sursele de preocupări rămăneau încă foarte numeroase. În majoritatea instituțiilor vizitate, fie că merge vorba despre cele ce țin de Ministerul Afacerilor Interne sau de Ministerul Justiției, exigențele principale nu puteau fi respectate, aceasta fiind în pofida eforturilor autentice, pe care delegația a putut să le evidențieze la nivelul unor responsabili locali. În total, pe un anumit număr de aspecte, am putea repeta constatările negative care se conțin în raportul referitor la prima vizită a CPT în Moldova.

11. În evaluarea și recomandările sale, CPT întotdeauna a luat în vedere conjunctura social economică gravă din Moldova. Totuși, ca și în 1998, nu ar putea cădea de acord asupra aspectelor fundamentale de prevenire a maltratării persoanelor private de libertate. De aici, CPT ține să amintească cu insistență că nimic nu ar putea justifica maltratarea asigurată persoanelor private de libertate. În afară de aceasta, Comitetul regretă mult faptul că nu se observă un progres în reformele vizate, să întărească drepturile persoanelor private de libertate și să amelioreze condițiile lor de detenție, reforme care poartă prin sine potențialele de luptă împotriva flagelului suprapopulării, care agravează considerabil numeroasele probleme la care sistemul de privațiune de libertate din Moldova trebuie să facă față.

12. CPT a remarcat cu interes faptul că, cu ocazia Conferinței pentru reformele judiciare care a avut loc la Chișinău la 23-24 august 2001, în cadrul programului comun între Comisia europeană și Consiliul Europei pentru stabilitate democratică, a fost propus ca autoritățile moldave, Comisia europeană și Consiliul Europei să dezvolte un Plan de Acțiune pentru reformele judiciare în țară. **CPT cheamă cu toată dorința la concretizarea rapidă a acestui Plan de acțiune. Făcând aceasta, el speră profund, că toți cei care trebuie să intervină în procesul de realizare a acestor reforme, vor ține cont de recomandările Comitetului, destinate să întărească protecția persoanelor private de libertate împotriva torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.**

F. OBSERVATIILE COMUNICATE IMEDIAT ÎN VIRTUTEA ARTICOLULUI 8 PARAGRAFUL 5 AL CONVENȚIEI

13. În timpul reuniunii care s-a petrecut cu autoritățile moldave la sfârșitul vizitei, delegația CPT a făcut uz de articolul 8 paragraful 5 al Convenției și a comunicat imediat trei observații, toate referindu-se la Ministerul Afacerilor Interne.

Cu referință la prima observație, datorită degradării situației în ceea ce privește maltratarea gravă / tortura, care a fost invocată de persoanele private de libertate, de către forțele de poliție, delegația a cerut autorităților moldave să ducă, fără întârziere, o anchetă aprofundată și independentă, asupra metodelor utilizate de serviciile operative ale poliției, în toată țara, în timpul interogatoriilor persoanelor deținute (care n-ar fi statutul lor).

A doua observație se referea la condițiile de detenție care prevalează în IDP vizitate ale Ministerului Afacerilor Interne. Care n-ar fi circumstanțele economice care prevalează, există elemente fundamentale ale vieții care trebuie să fie întotdeauna garantate de către un Stat persoanelor private de libertate; aceste elemente includ accesul la apă potabilă, o hrană suficientă și niște condiții care permit un nivel de igienă adecvat, acestea cuprind și accesul la

toaletă la momentul dorit. În ceea ce privește persoanele deținute pe perioade îndelungate, aceasta implică de asemenea și accesul la o promenadă zilnică la aer proaspăt. După doi ani de la vizita CPT în Moldova, aceste elemente fundamentale încă nu au fost asigurate în multe IDP. Delegația a cerut autorităților moldave să ia măsurile necesare, fără întârziere, pentru a remedia starea de lucruri.

A treia observație se referea la două celule specifice, respectiv al IDP din Comrat și al IDP din Anenii-Noi. La Comrat celula numită “karzer”, care măsura 1,25 m, era complet întunecată și fără nici un echipament. Delegația a cerut autorităților moldave să scoată definitiv această celulă din serviciu. Ea a făcut aceiași cerere referitor la celula n. 1 a IDP din Anenii-Noi, care era întunecoasă și lipsită de orice aerisire.

14. Aceste observații comunicate pe loc, au fost confirmate printr-o scrisoare a Președintei CPT, cu data de 23 iulie 2001, cerând autorităților moldave să comunice într-un termen de trei luni, un raport referitor la măsurile luate.

Prin scrisoarea din data de 5 noiembrie 2001, autoritățile moldave au transmis un raport cu privire la măsurile luate. Acestea vor fi examinate mai departe.

II. CONSTATĂRILE FĂCUTE ÎN TIMPUL VIZITEI ȘI MĂSURILE PRECONIZATE.

A. Instituțiile subordonate Ministerului Afacerilor Interne

1. Observații preliminare.

15. Dispozițiile legislative care determină detenția de către poliție a persoanelor bănuite de comiterea unei infracțiuni penale, au fost rezumate în raportul referitor la prima vizită periodică a CPT (a se vedea paragraful 12 al documentului CPT/Inf (2000)20). De atunci, nici o modificare esențială a legislației n-a fost făcută. Noul Cod penal și noul Cod de procedură penală, care sunt în pregătire de mai mulți ani, încă așa și n-au fost adoptate de Parlament.

Este necesar de a reaminti, că o persoană bănuită de comiterea unei infracțiuni penale poate fi privată de libertate de către poliție timp de 24 de ore maximum. La expirarea acestui termen, interesatul trebuie să fie prezentat unui judecător. Acesta dispune de 24 de ore pentru a decide dacă el se pronunță asupra punerii în libertate sau dacă emite un mandat de arest, în virtutea căruia interesatul este plasat în detenție provizorie. Acest mandat este valabil în primul timp pentru o perioadă care poate să ajungă până la 30 de zile, și se pare că judecătorii aplică automat această durată maximală. În dependență de gravitatea infracțiunii și de gradul de complexitate a anchetei, detenția poate fi prelungită până la 6 luni, iar în circumstanțe excepționale (cu condiția ca decizia judiciară să fie aprobată de Parlament), până la 12 luni (a se vedea articolul 25 paragraful 4 al Constituției)³.

Așa cum a fost deja observat în 1998 (a se vedea CPT / Inf 2000 (20), paragraful 13), persoanele plasate în detenție provizorie sunt, în principiu, încarcerate în instituțiile care sunt subordonate Ministerului Justiției. Totodată, ele pot de asemenea să fie deținute în IDP care aparțin poliției. Delegația care a efectuat vizita în 2001 a constatat că acest caz este foarte frecvent. Mai mult ca atât, persoanele plasate în izolatoarele de anchetă a Ministerului Justiției pot, prin urmare, să fie retransferate într-un IDP și să rămână aici timp de 10 zile și mai mult, dacă aceasta este considerat necesar pentru necesitățile anchetei preliminare.⁴

³ Chiar dacă nu poate fi depășit termenul de 12 luni între emiterea primului mandat de arest și comunicarea cauzei/protocolului jurisdicției competente, nici un termen limită nu este fixat pentru intervalul care separă comunicarea cauzei și deschiderea procesului.

⁴ A vedea articolul 1.3 al “Instrucțiilor cu privire la regimul în instituțiile de detenție provizorie al poliției (IDP)”

De asemenea, este necesar de subliniat, că la IDP a Departamentului de combatere a crimei organizate și a corupției din Chișinău, delegația a relevat că deținuții plasați în detenție provizorie rămâneau pe tot parcursul detenției lor provizorii încarcerați în această instituție de poliție, fără să fie transferați într-o instituție a Ministerului Justiției. **CPT dorește să obțină comentariile autorităților moldave asupra cauzei existenței a acestei situații.**

16. Autoritățile moldave au comunicat CPT-ului o copie a proiectului Codului penal și a proiectului Codului de procedură penală care sunt în discuție în Parlament. Comitetul constată că, conform proiectului Codului de procedură penală (și anume articolul 13, paragraful 3 și articolul 179), se prevede că o persoană bănuită de comiterea unei infracțiuni penale poate să fie deținută de poliție timp de 72 de ore (până la 24 de ore la inițiativa poliției și următoarele 48 de ore cu acordul procurorului).⁵

CPT dorește să știe dacă suspectii vor fi prezentați procurorului care trebuie să autorizeze prelungirea detenției peste 24 de ore.

17. În virtutea Codului Contravențiilor administrative (articolul 249), persoanele pot să fie plasate în reținere administrativă de către poliție, în principiu, pe o durată maximală de trei ore. În cazuri excepționale, alte legi pot stabili termeni diferiți. În zonele de frontieră, durata reținerii preventive poate ajunge la trei zile, dacă este necesar de a stabili identitatea unei persoane, cu acordul procurorului competent. Acesta din urmă, poate autoriza prelungirea reținerii administrative până la zece zile, în cazul în care persoana reținută nu dispune de nici un document care să ateste identitatea sa. În plus, în cazul unor infracțiuni enumerate (de exemplu, acte de huliganism grav), persoana implicată poate să fie reținută până la examinarea contravenției de un judecător competent, de șeful / șeful adjunct al poliției sau de alți funcționari împuterniciți.

În conformitate cu articolele 23 și următoarele ale Codului, o persoană poate fi condamnată de către judecător **la arestul administrativ** pentru o durată de până la 30 de zile.

18. Delegația CPT a fost informată despre un proiect de Cod revizuit, care a fost supus expertizei Consiliului Europei în vederea compatibilității sale cu dispozițiile Convenției Europene a Drepturilor Omului. În acest context, CPT notează că este prevăzut de a limita la trei ore durata reținerii administrative cu excepția a numai două cazuri, și anume: în cazul nerespectării reglementărilor referitor la intrarea pe teritoriu, pentru care durata maximală de reținere va fi de 24 ore ; pentru persoanele suspectate de comiterea unei contravenții susceptibile de a aduce după sine o pedeapsă de închisoare care vor putea fi reținute mai mult de 24 ore, până la examinarea cauzei contravenționale. Pentru această din urmă excepție, **CPT dorește să fie informat despre procedura prevăzută pentru prelungirea reținerii mai mult de 24 de ore (autoritatea competentă care decide prelungirea, etc.).**

19. De altfel, în virtutea dispozițiilor articolului 13 al Legii cu privire la poliție, în versiunea sa revizuită, aceasta poate deține vagabonzii și cerșetorii, fără ca să fie precizată o durată pentru privațiunea de libertate. **CPT dorește să știe care este durata maximală în timpul căreia poliția poate deține vagabonzii / cerșetori din inițiativa sa proprie și care este procedura urmată în caz de prelungire a detenției.**

20. Pe parcursul vizitei, s-a constatat că reținerea și arestarea administrativă, precum și dispozițiile legii referitor la poliție, erau folosite de serviciile operative ale poliției pentru a deține și a interoga, în afara cadrului și termenului de reținere, persoanele bănuite de infracțiuni

---

⁵ Articolul 25, paragraful 3 al Constituției a fost modificat în iulie 2001 și prevede în prezent că termenul de reținere nu poate depăși de 72 de ore

ce țin de domeniul Codului penal, fără ca ele să beneficieze de garanții inerente procedurii penale (și anume accesul la avocat). **CPT recomandă să fie luate măsurile necesare pentru dispariția acestei practici și pentru a veghea ca detenția și interogarea persoanelor bănuite de comiterea unei infracțiuni penale întotdeauna să fie efectuate cu respectarea dispozițiilor Codului de procedură penală.**

21. În plus, din mai multe surse, chiar și surse judiciare, delegația a fost informată că termenul legal de reținere și de prezentare în fața unui judecător nu era întotdeauna respectat (fie că este vorba de infracțiuni penale ori administrative). De altfel, în ceea ce privește legalitatea detenției, la examinarea unui anumit număr de dosare persoanelor deținute în IDP din țară, s-a adeverit că adeseori lipseau ordinele de arest care să justifice menținerea în detenție, situație deja relevată în 1998.

CPT recomandă autorităților moldave să ia, fără întârziere, masuri în scopul de a asigura respectul strict al termenelor legale de reținere și de prezentare în fața judecătorului și să garanteze că nici o persoană să nu fie menținută într-un IDP fără ordinul de deținere valabil.

2. Tortura și alte forme de rele tratamente

22. Pe parcursul vizitei din 2001, delegația CPT a cules plângeri generalizate de maltratări fizice a persoanelor private de libertate de către poliție. Într-un număr mare de cazuri, maltrătarile fizice invocate erau de așa o gravitate, încât puteau fi considerate ca semănând a tortură. Tot ca și în 1998, aceste plângeri se refereau la serviciile operative ale poliției din toată țara. La Bender, aceste plângeri se refereau fără nici o diferență la forțele de poliție moldave și transnistrene.⁶ Invocările auzite se refereau în esențial la perioadele de interogare duse pentru a obține mărturii. În 2001, au fost, de asemenea, un mare număr de plângeri de maltratări în timpul interpelărilor și în cursul escortelor poliției

Plângerile sus menționate veneau cât de la bărbați, atât și de la femei, adulți sau minori, bănuți de comiterea infracțiunilor penale ori administrative.

23. Formele de rele tratamente, care erau invocate în ansamblu, erau similare aceloră descrise în paragraful 18 al raportului referitor la vizita din 1998, la care se mai adăugau variante noi (șoc electric aplicate cu un aparat manual, ace înfipite sub unghii, degetele de la mâini strânse între fire de sârmă, capul scufundat în apă). Într-un număr anumit de cazuri, medicii delegației au observat la persoanele deținute leziuni și / sau alte semne compatibile cu plângerile despre tratamentele rele auzite. Cu titlu de ilustrare sunt menționate cazurile următoare :

- la IDP din Chișinău, examenul medical de către un medic al delegației a depistat la un bărbat numeroase peteșii de hemoragie (în jurul la cincizeci de fiecare parte) pe ambele palpebre și conjunctivele bilaterale, compatibile cu plângerea sa de a fi suferit o asfixie, în urma aplicării unei măști cu gaz pe fața sa, care i-a cauzat pierderea cunoștinței, în timpul unui interogatoriu petrecut cu vre-o treizeci de ore mai înainte. Acest bărbat mai avea încă un hematom de culoare galbenă - cafenie de 8x3 cm pe coaste, la 7-10 la dreapta de coloana vertebrală, compatibilă cu plângerea de a fi fost lovit pe trunchi în decursul altui interogatoriu, desfășurat undeva cu o săptămână înainte.
- La IDP din Anenii-Noi, examenul medical efectuat de un medic al delegației a scos în evidență la un bărbat o leziune de asupra orbitei ochiului stâng, (hematom și

---

⁶ Statutul special al orașului permite locuitorilor de "a alege" organul de poliție. Printre altele, IDP din oraș, vizitat de către delegație, este comun ambelor organe de poliție.

inflamație), și de asemenea, un hematom cu margini neregulate cu un diametru de 20 cm în regiunea omoplatului drept, compatibil cu plângerea de a fi bătut cu măciuca peste cap, în timp ce era transportat încătușat într-o mașină de poliție, și, de asemenea, de lovituri cu picioarele peste corp în timpul unui alt interogatoriu care s-a desfășurat cu două zile mai înainte;

- La IDP din Sîngerei, examenul medical efectuat de un medic al delegației a scos în evidență la un bărbat două echimoze albastrii, una de 7 pe 5 cm, iar alta 8 pe 3 cm, în regiunea umărului stâng, compatibilă cu plângerea sa de a fi fost lovit cu bastonul peste cap, cu trei zile mai înainte de către polițiști într-un birou al IDP.

24. Este necesar de a se opri în mod particular asupra cazului unei persoane deținute, care a fost întâlnită la IDP Ialoveni. În timpul primei întrevederi persoana dată nu avea nici o leziune sau urmă. La întâlnirea care a avut loc a doua zi, acest bărbat, fiind examinat de un medic al delegației, a prezentat leziunile și semnele următoare: în regiunea temporală stângă o tăietură de 1 cm lungime, acoperită cu o coajă; în regiunea renală stângă un hematom de culoare roșu albastru de 8 cm pe 3cm; tălpile picioarelor erau foarte aspre și dureroase la atingere, mai ales în regiunea călcâiului. Aceste leziuni și semne sunt compatibile cu plângerile conform cărora, seara în ajun, după plecarea delegației, el ar fi fost bătut într-un birou IDP de către polițiști în repetate rânduri peste cap cu un obiect de cauciuc dur, și că el a fost constrâns să îngenuncheze pe un scaun cu mâinile încătușate dinainte și ar fi fost bătut în timpul interogatoriului peste talpa piciorului și peste regiunea renală stângă.

Având frică, că persoana dată poate să fie din nou supusă tratamentelor rele după plecarea delegației, aceasta din urmă a cerut agentului de legătură a Ministerului Afacerilor Interne să ia imediat măsurile necesare pentru protecția deținutului și să ducă o anchetă referitor la tratamentul persoanelor private de libertate în acest IDP. Deținutul a fost transferat într-un IDP din capitală și a fost supus unui control medico-legal în prezența avocatului său. În timpul unei anchete care a fost dusă de către Ministerul Afacerilor Interne de asemenea a fost scos în evidență că o altă persoană deținută în același IDP, a formulat plângeri de maltratări fizice, către responsabilul de anchetă. Persoana dată de asemeni a fost supusă examenului medico-legal. În scrisoarea din 5 noiembrie 2001, autoritățile moldave au anunțat că Procuratura a declanșat urmăriri conform articolului 182 alineatul 5 al Codului Penal (exces de putere / abuz de funcție). O informație a fost deschisă și dosarul va fi transmis la tribunal.

CPT notează aceste informații cu interes și dorește să fie informat în timpul cerut despre decizia Tribunalului.

25. Așa cum a fost indicat în paragraful 13 mai sus, în legătură cu deteriorarea situației, delegația a invocat articolul 8 paragraful 5 al Convenției, cerând autorităților moldave să ducă, fără întârziere, o anchetă aprofundată și independentă asupra metodelor utilizate de serviciile operative ale poliției în toată țara în timpul interogatoriilor persoanelor deținute. În scrisoarea lor din 5 noiembrie 2001, autoritățile moldave aduc simplu la cunoștință că “Ministerul de Interne declară că nu i s-au adus la cunoștință cazuri concrete de recurgere la metode inumane de interogare a persoanelor deținute de către poliție” și readuc aminte procedurile în vigoare în caz de plângeri pentru maltratări. Așa o poziție, după părerea Comitetului, este sigur neapărată, ținând cont de totalitatea informațiilor culese în timpul vizitei din 2001.

Conform articolului 3 al Convenției, CPT încurajează autoritățile moldave de a duce fără întârziere ancheta sus menționată și să informeze Comitetul, în decurs de trei luni din ziua transmiterii raportului referitor la vizita efectuată în 2001 și de rezultatele acesteia.

26. În schimb, delegația a auzit puține plângeri referindu-se la maltrătarile din partea personalului de supraveghere din IDP vizitate. Cele auzite vizau în esență IDP al Inspectoratului de poliție din Chișinău și cel al Departamentului de combatere a crimei organizate și a corupției, tot din capitală (lovituri cu bastonul în cazul plângerii deținuților sau pentru disciplină, deținuți încătușați timp de mai multe ore la grătile ușii unei celule).

27. CPT a relevat în paragrafele 24-26 a raportului său despre vizita din 1998, câteva elemente esențiale a unei strategii de prevenire a maltrătarilor, și anume în domeniul formării profesionale și a recrutării funcționarilor poliției. Răspunsul autorităților moldave la această întrebare crucială a fost nu se poate mai mult surprinzător. **CPT cheamă autoritățile moldave să înceapă în prezent în serios punerea în mișcare a totalității de recomandări formulate în paragrafele 25 și 26 a raportului referitor la vizita din 1998. În ceea ce privește cele făcute în domeniul formării profesionale, autoritățile moldave de asemenea trebuie să integreze principiile drepturilor omului în formarea profesională practică, referitor la gestionarea situațiilor de risc înalt, așa ca interpelarea și interogatoriul suspectilor.** Aceasta se va dovedi cu mult mai eficace, decât cursurile distincte în domeniul drepturilor omului.

În plus, CPT dorește să obțină confirmarea că, așa cum a fost cerut de delegația sa la întrevederile de la sfârșitul vizitei, funcționarilor poliției li s-a adus aminte prin, intermediul unei declarații oficiale, emanând de la o autoritate politică la cel mai înalt nivel, că ei trebuie să fie respectuoși față de drepturile persoanelor pe care le dețin și că maltrătarile aplicate acestor persoane vor face obiectul unor sancțiuni severe.

28. Printre altele, în domeniul prevenirii torturii și a altor forme de maltratări este esențial de a dezvolta metode moderne de anchetă, care să permită reducerea obținerii mărturiilor prin intermediul interogatoriilor, în scopul stabilirii vinovăției. **CPT dorește să obțină comentariile autorităților moldave despre dezvoltarea acestor metode.**

29. În răspunsul provizoriu la raportul CPT referitor la vizita din 1998, autoritățile moldave au indicat că ele ar considera elaborarea unui cod de deontologie pentru poliție, în lumina rezultatelor lucrărilor Consiliului Europei la acest punct. **CPT dorește să fie informat despre progresele realizate în acest domeniu.**

30. Este necesar de a readuce aminte din nou importanța examinării prompte a plângerilor de maltratări de către autoritățile competente (judecători, procurori) în scopul prevenirii maltrătarilor și, dacă este cazul, să fie impuse sancțiunile adecvate. Aceasta va face să se schimbe părerea asupra predispozițiilor de a recurge la maltratări. În acest scop, CPT trebuie să sublinieze, că delegația sa a mai cules plângeri de la persoanele deținute, în conformitate cu care, plângerile lor la procurorul / judecătorul competent nu suscita nici o reacție sau reacții negative din partea lor. Întrevederile la acest subiect, care au avut loc cu așa fel de instanțe, au scos în evidență, că atitudinea individuală a autorităților competente, conștiința lor profesională, adeseori, lasă de dorit. **CPT recomandă, de a sensibiliza judecătorii și procurorii să-și îndeplinească activ rolul lor determinant în domeniul prevenirii tratamentelor rele.**

31. În cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Direcția de Securitate Internă are competența de a trata plângerile pentru maltratări, depuse împotriva forțelor de ordine. **CPT dorește să obțină pentru anul 2001 :**

- numărul de plângeri pentru maltratări din partea forțelor de ordine cu care a fost sesizată Direcția, precum și numărul de urmăriri penale / disciplinare declanșate în urma acestor plângeri.
- o listă a sancțiunilor penale și disciplinare pronunțate în urma acestor plângeri.

32. Având în vedere constatările făcute în timpul vizitei din 2001, CPT dorește de asemenea să reamintească importanța înregistrării minuțioase și în timpul dorit a leziunilor observate în timpul examenului medical a persoanelor private de libertate. **După un astfel de examen, CPT recomandă iarăși de a stabili un raport care să conțină următoarele elemente :**

- i) o dare de seamă a declarațiilor făcute de persoana interesată, care sunt pertinente pentru examenul medical (incluzând descrierea stării sale de sănătate și orice plângere de maltratare);
- ii) o listă a constatărilor medicale obiective, fondate pe o examinare aprofundată ;
- iii) concluziile medicului în lumina punctelor i) și ii).

Mai mult ca atât, la cererea persoanei deținute, medicul ar trebui să-i elibereze un certificat medical, descriind orice leziune observată.

33. În sfârșit, CPT recomandă din nou, că retransferarea deținuților în localurile poliției să nu fie cerută de organul de anchetă decât în cazul, când aceasta este absolut inevitabil și că o asemenea măsură să fie subordonată autorizației procurorului / judecătorului competent. Așa cum a fost deja indicat în raportul precedent al CPT, este foarte preferabil, în interesul prevenirii maltratării, ca interogatoriile suplimentare a acestor persoane să se petreacă în închisori decât în instituțiile de poliție.

3. GARANȚIILE FUNDAMENTALE CONTRA RELELOR TRATAMENTE.

a. introducere

34. Așa cum a fost deja subliniat în raportul precedent, CPT atrage o importanță deosebită la trei drepturi ale persoanelor private de libertate de către poliție :

- dreptul persoanelor date de a informa despre situația lor un apropiat sau un terț la alegerea lor ;
- dreptul de a avea acces la un avocat ;
- dreptul de a avea acces la un medic.

CPT consideră, că aceste trei drepturi constituie garanții fundamentale împotriva maltratării persoanelor private de libertate, garanții care ar trebui să fie aplicate de la momentul reținerii (adică din moment ce persoanele date sunt private de libertatea de a se duce - a veni, de către poliție). În plus, este de asemenea fundamental, ca persoanele deținute de către poliție să fie informate expres, fără întârziere, despre toate drepturile lor, precum și cele sus menționate.

b. informarea unei persoane apropiate sau a unui terț

35. Dreptul persoanei bănuite de comiterea unei infracțiuni penale de a informa despre situația sa o persoană apropiată sau un terț la alegerea sa, este consacrat în articolul 78 al Codului de procedură penală. Totodată, acest drept nu este aplicat decât din momentul când judecătorul emite mandatul de arest. Altfel spus, în pofida recomandării CPT, legislația moldovenească actuală nu prevede întotdeauna în mod expres dreptul persoanelor bănuite de comiterea unei infracțiuni penale, de a informa pe cineva de situația lor chiar de la începutul detenției lor de către poliție.

Proiectul Codului de procedură penală consacră în articolul 66 (12) dreptul persoanelor bănuite de comiterea unei infracțiuni penale, de a informa prin organele de poliție sau de

anchetă o persoană apropiată despre locul unde se află ele. Aceasta constituie un pas important în bun sens.

Totuși, acest proiect prevede, de asemenea, că judecătorul poate decide în cazuri excepționale, în interesul anchetei penale, întârzierea exercițiului dreptului la informarea apropiaților despre detenția unei persoane până la 5 zile. CPT recunoaște în întregime că poate să fie în mod excepțional necesar, în interesul anchetei penale, de a întârzia exercițiul acestui drept pentru un timp scurt. Totuși, refuzul exercițiului acestui drept până la 5 zile (adică menținerea unei persoane în secret pentru o așa perioadă în raport cu familia sa sau prietenii săi) este nejustificată. După părerea Comitetului, o perioadă maximală de 48 de ore ar constitui un echilibru mai bun între exigențele anchetei și interesele persoanei deținute. Mai mult ca atât, noțiunea de caz excepțional trebuie să fie definită mai precis.

CPT recomandă de a amenda proiectul Codului de procedură penală în lumina considerațiilor dezvoltate mai sus.

36. Referitor la persoanele bănuite de comiterea unei infracțiuni administrative, acestea nu aveau încă în momentul vizitei din 2001, nici un drept formal de a informa o persoană apropiată sau un terț despre reținerea lor. Proiectul Codului Contravențiilor administrative seamănă în aparență foarte tăcut la acest punct. **CPT recomandă din nou (paragraful 49 al primului raport) de a prevedea expres că persoanele private de libertate în virtutea Codului Contravențiilor administrative dispun de dreptul de a informa despre situația lor un apropiat sau un terț la alegerea lor, de la începutul privării lor de libertate.**

c. accesul la un avocat

37. Când merge vorba despre dreptul la acces la un avocat, el este, în principiu, garantat persoanelor bănuite de comiterea unei infracțiuni penale de la începutul detenției de către poliție (a se vedea paragraful 35 al raportului CPT despre vizita din 1998 (CPT/ Inf (2000) 20) și paragraful 12 al răspunsului autorităților moldave (CPT/ Inf(2000)21), precum și în timpul interogatoriilor. Cu toate acestea, măcar că aplicarea acestei dispoziții seamănă să se fi ameliorat ușor din 1998, practica rămâne departe de a fi satisfăcătoare. Delegația CPT a continuat să audă mai mulți deținuți care se plâneau că nu au beneficiat de accesul la un avocat înainte de audierea judiciară. Din discuțiile cu judecătorii și procurorii reiese că frecvent poliția nu permite persoanei bănuite de comiterea unei infracțiuni penale posibilitatea de a consulta un avocat de la începutul detenției sale.

CPT recomandă autorităților moldave să vegheze la aceea, ca dreptul de acces la un avocat să fie exprimat deplin și efectiv în practică chiar de la începutul detenției . El de asemenea recomandă, ca persoanele reținute să fie în măsură să primească vizita avocatului în condițiile, care să garanteze din plin caracterul confidențial al convorbirii. În plus, ținând cont de constatările făcute în mai multe IDP, CPT dorește să sublinieze, că persoanele deținute ar trebui să poată să corespundă în mod confidențial cu avocatul lor.

38. Codul Contravențiilor Administrative, în versiunea sa actuală, nu recunoaște persoanelor la reținerea administrativă, dreptul de acces la un avocat. Acest drept este recunoscut de către articolul 254 al Codului, numai din momentul în care persoana este acuzată de o infracțiune administrativă și apare în fața instanței la prima audiere judiciară. Este aparent că Proiectul de Cod, prezentat CPT-ului, nu legiferează mai mult asupra acestui punct. **CPT recomandă de a include în Codul Contravențiilor administrative dispoziții recunoscând în mod expres oricărei persoane deținute, de la începutul privării sale de libertate, dreptul accesului la un avocat, în aceleași termeni ca și pentru persoanele bănuite de o infracțiune penală.**

d. accesul la un medic

39. Recomandarea făcută de CPT, conform căreia toate persoanele private (care n-ar fi statutul lor) trebuiau să aibă recunoscut accesul la un medic de la începutul privării lor de libertate, independent de locul aflării lor, incluzând și dreptul de a fi examinate - dacă ele doresc – de un medic la alegerea lor, a fost înțeleasă rău de autoritățile moldave. Nu merge vorba de a prevedea în fiecare comisariat de poliție prezența sistematică a unui medic la fiecare interpelare. Este vorba de a garanta ca fiecare persoană privată de libertate să fie în drept de a cere să fie examinată de un medic. În ceea ce privește accesul la medic la alegerea persoanei, CPT ține să sublinieze că nu merge vorba de a oferi această posibilitate cu titlu principal, dar cu titlu subsidiar, în cazul în care persoana privată de libertate consideră, că intervenția medicului chemat de poliție ar trebui completată cu încă o examinare. În acest caz, nimic n-ar împiedica ca acest al doilea examen medical să fie efectuat pe contul persoanei în cauză.

CPT recomandă autorităților moldave de a recunoaște expres persoanelor deținute dreptul la acces la un medic chiar de la începutul privării lor de libertate, în termenii reamintiți mai sus. În vederea altor observații făcute în timpul vizitei din 2001, CPT trebuie să recomande din nou că toate examenele medicale a persoanelor private de libertate de către poliție să fie efectuate nu în auzul, și în caz particular fără cererea contrară a medicului, nu în văzul funcționarilor poliției.

Problema ce ține de întreținerea sanitară a persoanelor deținute în IDP este tratată în paragraful 62 în continuare.

e. informarea în privința drepturilor

40. În materie penală, legislația garantează persoanelor deținute de poliție dreptul de a fi informate referitor la toate drepturile lor, și într-un termen de trei ore maximum despre motivele privațiunii lor de libertate (articolul 6 al Codului de procedură penală). Această obligație este reamintită în articolul 4 al Legii cu privire la poliție. Totodată, în 2001, această situație încă nu era reflectată în practică. Întrevederile avute cu funcționari ai poliției / anchetatori din toată țara, au scos la iveală că aprecierea lor, referitor la momentul în care o persoană deținută trebuia să fie informată despre drepturile sale, era diferită. Pentru unii, această sarcină îi revenea anchetatorului, pentru alții ea revenea judecătorului investit să elibereze mandatul de arest. Magistrații întâlniți, de altfel, au indicat că sunt conștienți de faptul că în multe cazuri, această informație n-a fost dată. **CPT recomandă autorităților moldave de a reaminti clar și precis tuturor organelor de poliție (dacă este necesar, pe calea instruirii) obligațiile ce le revin în virtutea articolului 6 al Codului de procedură penală și al Legii privitor la poliție.**

În ceea ce privește persoanele deținute în virtutea Codului Contravențiilor administrative, proiectul noului cod prevede expres, că o persoană în reținere administrativă trebuie să fie informată de drepturile, care îi sunt recunoscute de Cod. În această privință, **CPT recomandă de a preciza clar că obligația de a informa persoana reținută despre drepturile sale (inclusiv și cele identificate în paragrafele 36, 38 și 39 mai sus) trebuie să se aplice de la începutul reținerii administrative.**

41. **CPT recomandă autorităților de a reexamina întrebarea referitor la elaborare și punerea la dispoziția sistematică a persoanelor deținute (indiferent de motiv) a unui formular, care să expună concis și clar drepturile lor integrale. Mai mult ca atât, persoanele deținute ar trebui să semneze o declarație care să ateste că ele au fost informate despre drepturile lor într-o limbă pe care o înțeleg.** Obiectivele ridicate de către autoritățile moldave în răspunsul lor la primul raport al CPT, conform căruia această recomandare ar aduce cheltuieli insuportabile pentru bugetul Statului, nu sunt convingătoare. Punerea în funcțiune a recomandării date nu cere multe mijloace.

f. desfășurarea interogatoriilor

42. Drept răspuns la recomandarea CPT de a elabora un cod de conduită a interogatoriilor poliției, autoritățile moldave au adus la cunoștință că punerea la punct a acestei întrebări ar fi mai oportună după adoptarea noului Cod de Procedură penală. CPT nu este de aceeași părere. Într-adevăr, informațiile culese în timpul vizitei din 2001 au descoperit necesitatea și urgența elaborării unor principii specifice pentru petrecerea interogatoriilor de către organele de poliție. În consecință, **CPT reînnoiește recomandarea sa în privința elaborării unui cod de conduită a interogatoriilor poliției.**

g. registrele de detenție

43. În 2001 a fost necesar de a constata, că felul în care poliția consemna privarea de libertate în Moldova lăsa încă în multe locuri de dorit, în pofida recomandărilor urgente făcute în 1998 de CPT. De exemplu, registrele nu conțineau indicată ora de interpelare / arestare, sau nici o mențiune a datelor de transfer sau de punere în libertate, de scoatere la interogatorii; uneori registrele conțineau ștersături cu schimbarea datelor și orelor de detenție.

CPT reamintește încă o dată în plus, că nici o garanție împotriva tratamentelor rele nu este mai fundamentală, decât exigența de a se consemna cum se cuvine reținerea / detenția unei persoane. **El recomandă autorităților moldave de a lua imediat toate măsurile necesare pentru ca această exigență să fie respectată în toată Republica Moldova.**

h. inspectarea din partea unor organe independente / proceduri de plângere

44. Așa cum a fost subliniat în raportul precedent al CPT, un sistem de control din partea unui organ independent a localurilor de detenție a poliției, ar juca un mare rol în prevenirea tratamentelor rele și, în general, la stabilirea unor condiții satisfăcătoare de detenție. Pe parcursul vizitei din 2001, au fost obținute progrese prin punerea în aplicare a deciziei Colegiului Procuraturii Generale din 27 septembrie 1998(paragraful 47 al raportului sus numit). Mai multe instituții de poliție erau vizitate regulat (uneori de câteva ori pe săptămână) de către procurori, care vizitau de asemenea și celulele. Totuși, s-a văzut că vizitele acestor celule nu erau sistematice și că procurorii se întâlneau cu persoanele deținute, adeseori în prezența polițiștilor. De aici nu este de mirare, că persoanele deținute arătau neîncrederea față de sistem. **CPT încurajează puternic procurorii pentru a vizita sistematic și în mod neprevăzut celulele de detenție și să se întâlnească personal cu persoanele deținute. Dacă este necesar, decizia Colegiului Procuraturii ar trebui precizată la punctele date. În plus, ar fi de dorit ca în toate IDP să fie înregistrat faptul că un procuror a efectuat o vizită.**

CPT dorește să fie informat în egală măsură despre urmările, care vor fi date proiectului unei comisii compuse din experți independenți însărcinați de a examina condițiile de detenție în instituțiile de poliție.

45. În vederea situației constatate în 2001 referitor la tratarea și condițiile de detenție a persoanelor private de libertate în instituțiile de poliție, delegația s-a interesat de accesul acestor persoane la instanțele naționale abilitate să primească plângerile. S-a adevărit că aceste plângeri erau sistematic citite de administrația IDP care uneori chiar le transmiteau destinatarilor, însoțite de comentariile lor. **CPT recomandă autorităților moldave să asigure ca persoanele private de libertate în instituțiile de poliție să aibă un acces confidențial la aceste instanțe.**

4. Condițiile de detenție.

46. În timpul vizitei a doua periodice în Moldova, delegația CPT a fost în treisprezece instituții de poliție din țară. Trei dintre ele erau comisariate de sector situate la Chișinău, și altele, instituții de detenție provizorie (IDP).

47. În paragraful 50 al raportului despre vizita efectuată de CPT în Moldova în 1998, Comitetul a descris caracteristicile esențiale ale condițiilor materiale de detenție în instituțiile de poliție. În vederea constatărilor făcute de delegația sa în timpul vizitei din 2001, el consideră necesar de a reaminti aceste caracteristici.

Toate celulele instituțiilor de poliție ar trebui să aibă dimensiuni raționale, luând în considerare numărul de persoane care se află de obicei și să aibă o iluminare suficientă (pentru a citi în afara perioadelor de somn), o aerisire și încălzire corespunzătoare; celulele ar trebui, de preferință, să beneficieze de lumina zilei. În afară de aceasta, ele ar trebui să fie amenajate astfel, încât să se permită odihna (de exemplu, să fie echipate cu un scaun sau o banchetă), iar persoanele obligate să petreacă noaptea în detenție ar trebui să dispună de o saltea și de cuverturi curate.

Persoanele private de libertate de către poliție ar trebui să fie în măsura să-și satisfacă necesitățile lor fiziologice la momentul dorit, în condiții curate și decente și ele ar trebui să dispună de posibilități adecvate de a-și face toaleta. Aceste persoane ar trebui să aibă acces liber la apa potabilă și să obțină hrana la orele normale, incluzând cel puțin o masă completă o dată în zi. Persoanele deținute timp de perioade îndelungate (24 ore și mai mult) ar trebui să dispună de produse de igienă pentru corp și ar trebui pe cât este posibil să-și propună în fiecare zi posibilitatea de a face exerciții la aer.

48. În principiu, detenția într-o instituție de poliție din Moldova ar trebui să fie de o foarte scurtă durată. Or, în prezent, persoanele bănuite de comiterea unei infracțiuni penale și deținuții pe cale administrativă pot încă să petreacă perioade lungi în astfel de instituții. Persoanele deținute pe o așa perioadă sunt în drept să aștepte condiții de detenție la un nivel mai superior decât cele elementare, descrise mai sus.

a. comisariatele de poliție (raionale) de sector

49. În cele trei comisariate de poliție de sector vizitate la Chișinău (Buiucani, Ciocana și Râșcani), responsabili au asigurat că detenția în astfel de locuri era limitată la 24 ore (uneori la numai câteva ore) și că, dacă ea trebuia să se prelungească, persoanele implicate erau transferate într-un IDP, fără obligația de a reveni la comisariatul de sector în timpul zilei.

A fost necesar de a constata, că atât la examinarea registrelor cât și în decursul întrevederilor cu persoanele private de libertate, că situația nu era astfel. De exemplu, în timpul vizitei delegației la Ciocana, persoanele întâlnite se găseau acolo deținute de patru zile, iar la Râșcani de două zile.

50. Descrierea condițiilor materiale a comisariatului de sector Ciocana și a neajunsurilor lor a fost făcută în paragraful 52 al raportului cu privire la vizita din 1998. Această descriere rămâne valabilă în întregime. Condițiile materiale a comisariatelor de la Buiucani și Râșcani erau la aceeași imagine cu cele de la Ciocana: fără acces la lumina zilei, iluminare artificială și aerisire în general mediocre – de remarcat că nu în stare de funcționare –, fără saltea, fără cuverturi la dispoziția persoanelor constrânse să petreacă noaptea în detenție. În afară de aceasta, toaletele comune erau în general murdare și rău întreținute.

Un punct pozitiv trebuie, fără îndoială, să fie relevat, și anume: dimensiunile celulelor luate în considerare cu nivelul de ocupare posibil.

51. Evident, comisariatele de sector nu dispun de potențialele de a fi utilizate pentru durate prelungite de detenție. Cu toate acestea, cu condiția unor ameliorări care să nu aibă incidente financiare majore, aceste comisariate ar putea fi adaptate pentru detențiile de scurtă durată. **CPT recomandă să fie luate măsuri în comisariatele Buiucani, Ciocana, și Râșcani și dacă este necesar în alte comisariate pentru :**

- asigurarea unei iluminări artificiale și a unei aerisiri adecvate;
- ca orice persoană, constrânsă să petreacă noaptea în detenție, să dispună de o saltea și de cuverturi curate;
- ca celulele și anexele sanitare să fie menținute într-o stare de curățenie satisfăcătoare.

Mai mult ca atât, este necesar de a veghea ca comisariatele de sector să fie rezervate detențiilor de scurtă durată.

52. Multe din persoanele deținute, care au fost întâlnite la comisariatele de poliție de sector vizitate, s-au plâns că nu au nimic de mâncare. Delegația a putut să stabilească că aceste instituții nu dispuneau de nici un mijloc pentru a propune de mâncare persoanelor reținute în ele. În afară de aceasta, accesul la apă potabilă nu era peste tot garantat. CPT ține să sublinieze că faptul de a nu permite unei persoane să consume lichide / apă poate rapid să aducă la consecințe, care aduc prejudiciu sănătății persoanei în acuză și ar putea fi ușor asimilată ca o maltratare.

CPT recomandă autorităților moldave să garanteze imediat ca toate persoanele deținute în comisariatele de sector să aibă acces, în orice moment, la apă potabilă și, odată deținute pentru mai mult decât câteva ore, să li se propună de mâncare.

b. instituțiile de detenție provizorie

53. În raportul său referitor la vizita din 1998 (paragraful 56), CPT a trebuit să concluzioneze că condițiile materiale de detenție în instituțiile de detenție provizorie (IDP vizitate), se asemănau sub mai multe aspecte cu un tratament inuman și degradant și, în plus, mai conțineau un risc sanitar de neglijat pentru persoanele deținute. Recunoscând, ca nu era posibil de transformat de azi pe mâine situația în aceste instituții, CPT a recomandat de a lua fără întârziere un anumit număr de măsuri provizorii menite să garanteze condiții elementare de detenție, respectând exigențele fundamentale a existenței și a demnității umane.

54. Cu părere de rău, în timpul vizitei din 2001, delegația n-a găsit nici o urmă de astfel de măsuri provizorii, dar însă contrariul. Astfel, renovarea și reconstrucția celulelor IDP al Departamentului de combatere a crimei organizate și a corupției din Chișinău, (redeschis în 2000) considerate aduse la bine în funcție de recomandările făcute în 1998 de către CPT, s-au dovedit a fi opuse. S-au repetat aproape identic toate neajunsurile de concepție și de organizare care cândva au fost scoase în evidență de către CPT: celulele nu dispuneau de nici un acces la lumina naturală, iluminarea artificială era de intensitate slabă și aprinsă în permanență, aerisirea insuficientă și echipamentul celulelor se compunea în exclusivitate din platforme fără saltea (unii deținuți dispuneau totuși de cuverturile proprii). Constatări similare pot fi făcute în ceea ce privește noua secție rezervată deținuților sancționați administrativ la IDP din Bălți.

55. Se poate numai de regretat că, în cadrul eforturilor consimțite de către autoritățile moldave pentru renovarea acestor locuri – eforturi demne de laudă având în vedere actuala conjunctură economică -, nici o atenție n-a fost acordată recomandărilor CPT. În realitate, această stare de lucruri sugerează puternic că, în afara contingentelor economice, problema amenajării

condițiilor materiale în instituțiile de poliție sunt încă datorate unei concepții depășite a privării de libertate.

56. În ceea ce privește alte IDP vizitate din toată Moldova, delegația a făcut, aproape cu puține divergențe, peste tot aceleași feluri de constatări referitor la condițiile materiale dezastruoase și insalubre. Se poate de făcut economie de o descriere detaliată, totul fiind deja scos în evidență în paragrafele 53-55 al raportului despre vizita din 1998.

La IDP din Chișinău, aceste condiții erau dificile prin suprapopularea gravă care domnea acolo. În timpul vizitei erau 248 de deținuți pentru 80 de locuri, fiind constrânși ca 9 persoane să se îngrămădească într-o celulă de 7 m² și între 11 și 14 persoane în celule de la 10 la 15 m².

57. În IDP vizitate, delegația a strâns numeroase plângeri referitor la cantitatea de hrană. Aceasta se compunea, în general, dimineața din ceai fără zahăr și o felie de pâine, la amiază dintr-o fiertură de cereale, iar seara din apă caldă. În unele locuri, distribuirea hranei era făcută numai o dată în zi și se limita la o bucată de pâine și la o supă.

58. Așa cum a fost indicat în paragraful 13 mai sus, delegația CPT a invocat articolul 8, paragraful 5 al Convenției, cerând autorităților să ia fără întârziere măsuri pentru a garanta persoanelor deținute în IDP, elementele fundamentale ale vieții. În răspunsul din 5 noiembrie 2001, autoritățile moldave indică că în lipsa mijloacelor necesare, Ministerul Afacerilor Interne se găsește în imposibilitatea de a crea condiții mai bune de detenție. Totuși, reprezentanții Ministerului atenționează permanent comisarii de poliție asupra necesității de a asigura o oră de exerciții la aer pe zi. Apa potabilă se conține în rezervoarele speciale și este pusă la dispoziția persoanelor deținute în celulă. Referitor la accesul la toaletă, se indică că în celulele IDP lipsite de toaletă, sunt vase speciale care se deșartă de două ori pe zi.

În afară de aceasta, se indică că guvernul examinează un proiect de decizie care prevede atribuirea de mijloace suplimentare pentru renovarea IDP, pentru apropierea alimentației de normele existente și pentru procurarea soluțiilor dezinfectante.

CPT ține să sublinieze că adoptarea și punerea în funcțiune a acestei decizii guvernamentale trebuie să fie considerate ca o problemă urgentă. În acest context, trebuie de acordat o înaltă prioritate punerii la dispoziție a mijloacelor necesare pentru a garanta persoanelor deținute în IDP elementele fundamentale de viață, identificate în observație și comunicate pe loc. **CPT cere autorităților moldave de a-l informa într-un termen de trei luni din ziua transmiterii raportului referitor la vizita din 2001, despre urmările rezultate din proiectul deciziei guvernamentale.**

Cu referință la accesul la toaletă la momentul dorit, CPT subliniază că el consideră că practica care consistă satisfacerea necesităților fiziologice utilizând vase în prezența altor persoane, în spații alăturate așa ca celulele IDP servind în același timp ca loc pentru viață, este ea singură degradantă, nu numai pentru persoana constrânsă să utilizeze vasul, dar de asemenea și pentru spectatorii forțați. În consecință, **CPT recomandă să fie date instrucțiuni clare personalului de supraveghere pentru ca deținuții plasați în celulele, care nu dispun de toaletă, să fie scoși fără întârziere din celulă, la cererea lor, pentru a se duce la toaletă.**

59. CPT mai recomandă :

- de a reduce în timpul cel mai apropiat suprapopularea în IDP din Chișinău și de a respecta nivelul de ocupare fixat;
- de a veghea ca persoanele deținute în toate IDP să dispună de saltele și de cuverturi curate ;

- **de a autoriza în toate IDP, ca persoanele deținute să primească colete de la începutul detenției lor și să dispună de lectură.**

În urma unor constatări făcute, și anume în IDP al Inspectoratului de poliție din Chișinău, **CPT reia, încă o dată, recomandarea de a veghea, în orice circumstanțe, respectul strict al regulii de separare a maturilor și minorilor.**

60. CPT notează cu mare satisfacție, că în răspuns la observația comunicată pe loc (cf. paragrafului 13), autoritățile moldave au lichidat carcera din IDP din Comrat, precum și ca toate carcerile din IDP-uri până la aceea ca celulele să fie reamenajate în conformitate cu normele sanitare prevăzute de statutul Serviciului de Poliție însărcinat de supravegherea și de escorta învinuiților (aprobat prin Ordinul nr. 112 din 28 iunie 1996). De asemenea, el a relevat specificările materiale pentru carceri prevăzute în acest text. În afară de două excepții, acestea nu cer comentarii. Prima se referă la normele stabilite pentru ferestre (fereastra de 0,5/0,5 - dublată cu sârmă în interior și cu jaluzele în exterior). Astfel de norme nu permit în nici un caz un acces satisfăcător la lumina naturală. A doua se referă la dimensiunile celulelor (4, 5 m²); acestea fiind foarte modeste. **CPT recomandă autorităților moldave de a modifica instrucțiunile citate în consecință.**

În final, el dorește să fie informat asupra urmărilor date în privința scoaterii din folosință a celulei N 1 a IDP din Anenii-Noi (care nu era celula numită “carceră”).

61. Delegația a atras atenția asupra întrebării contactelor cu lumea din exterior a persoanelor private de libertate. Un mare număr de persoane s-au plâns de interzicerea de a corespunde cu apropiații și de a primi vizite. S-a adevărit, că contactele cu lumea exterioară depindea de discreția anchetatorului și / sau a responsabililor instituțiilor, care aveau o atitudine foarte restrictivă în această privință.

Cât privește persoanele bănuite de comiterea unei infracțiuni penale, CPT recunoaște că, în interesul anchetei, se poate de impus unele restricții la vizitele unor persoane. Totuși, aceste restricții ar trebui să fie strict limitate la exigențele cauzei și să se aplice numai pentru o durată cât mai scurt posibilă. În nici un caz, vizitele între o persoană deținută și familia sa / apropiații săi nu trebuie să fie interzise pentru o perioadă îndelungată. Dacă este riscul unei căldășii, atunci ar fi mai bine ca vizitele să fie autorizate însă sub supraveghere strictă. Această atitudine trebuie aplicată și corespondenței cu familia / apropiații.

Referitor la deținuții administrativi, CPT nu vede nici o justificare pentru restricțiile contactelor cu familia / apropiații.

CPT recomandă autorităților moldave de a revedea reglementarea și practica în acest domeniu, în lumina observațiilor formulate mai sus.

62. Atenția față de sănătate în IDP rămâne un subiect de preocupare pentru CPT. În unele IDP nu se petrecuse nici un control medical al celor noi veniți; chiar și în cele mai mari IDP unde există personal medical, a fost efectuat numai un singur control rapid. Mai mult ca atât, delegația a notat că, în unele IDP, se purcedea la luarea sângelui persoanelor deținute pentru depistarea HIV, fără consimțământul clar al acestora.

Accesul la îngrijirea medicală în IDP rămâne un subiect de preocupare pentru CPT. În instituțiile mai mari, în IDP din Chișinău era o singură soră medicală pe 0,5 din salariu, iar în IDP Bălți trei felceri, care se schimbau pentru a asigura prezența 24 ore din 24. În IDP mai mici se chemau medicii localnici sau de la serviciile de urgență situate în apropiere. Într-o instituție cu un nivel de ocupare și cu o rotație destul de importantă ca la Chișinău, ar trebui să fie măcar

un medic prezent pentru 0,5 din salariu și un felcer permanent. IDP mai mici ar trebui să fie vizitate regulat măcar de un felcer.

În general, personalul medical din IDP dispunea numai de instalații foarte vechi și practic nu dispuneau de medicamente. Delegația a aflat, că în unele instituții tratamentul persoanelor suferinde de tuberculoză era întrerupt. Acest lucru este inacceptabil.

CPT recomandă :

- ca toate persoanele deținute să fie supuse unui adevărat control medical la sosirea lor în IDP (a se vedea paragrafele 32 și 39 mai sus);
- ca echipa medicală să fie întărită în IDP din Chișinău, ținând cont de observațiile formulate mai sus și să fie asigurată prezența regulată a unui felcer în celelalte IDP vizitate;
- de a lua fără întârziere toate măsurile necesare pentru ca deținuții să dispună de medicamentele solicitate și ca tratamentele împotriva tuberculozei să nu fie întrerupte;
- ca depistarea virusului HIV la deținuți să fie bazat pe consimțământul clar a persoanelor implicate.

CPT dorește, de asemenea, să obțină o copie a Instrucțiunii provizorii referitor la îngrijirea medicală și asistența sanitară epidemiologică în IDP și instituțiile privative de libertate ce țin de Ministerul Afacerilor Interne, aprobat prin Ordinul în comun Nr. 77/108 din 14 aprilie 1999 a Ministerelor Afacerilor Interne și a Sănătății.

***

63. În final, este evident, că IDP ale Ministerului Afacerilor Interne nu vor putea nici odată să ofere condiții de detenție adaptate persoanelor aflate în detenție provizorie pentru perioade îndelungate, adică mai multe luni.

CPT regretă mult că autoritățile moldave nu au pus în executare proiectul lor care a fost anunțat în timpul vizitei din 1998 (cf. paragraful 13 al raportului referitor la această vizită), de a transfera integral responsabilitatea asupra învinuitorilor de la Ministerul Afacerilor Interne la Ministerul Justiției.

CPT recomandă autorităților moldave de a redubla eforturile pentru realizarea, în cel mai apropiat timp, proiectului de transfer integral a responsabilității asupra învinuitorilor Ministerului de Justiție.

B. Instituții de detenție provizorie al Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova

64. Acest serviciu a fost creat printr-o lege în decembrie 1999. Competențele sale se extind asupra unor infracțiuni specifice. Sînt exclusive pentru o serie de infracțiuni enumerate în Codul Penal (de exemplu, înalta trădare, spionaj, terorism, lovitură de stat, atentat la integritatea republicii) și sînt împărțite cu alte forțe ale poliției, în special privitor la trecerea ilegală a frontierelor, contrabanda și furturile cu consecințe grave.

Serviciul actualmente dispune de o IDP, cu sediul în capitală, cu o capacitate de 35 de locuri, deschisă în iunie 2000. În timpul vizitei acolo erau deținute 10 persoane, toți fiind cetățeni străini ilegali. Durata lor de detenție era de cîteva săptămîni.

Delegația n-a primit nici o plîngere de rău tratament din partea persoanelor deținute de către personalul de gardă al acestei IDP.

65. Condițiile în acest IDP prezintă un contrast frapant față de cele din IDP al Ministerului Afacerilor Interne. Celulele erau spațioase și curate, beneficiau de acces satisfăcător la lumina zilei, de iluminare artificială adecvată și erau destul de bine aerisite. Celulele erau echipate cu un sistem de încălzire, paturi cu saltele, cearșafuri și cuverturi curate, precum și o masă, o chiuvetă cu apă curgătoare și un WC. Situația ar fi cu totul optimală, dacă ar fi găsite mijloace de a separa toaletele.

Deținuții aveau dreptul de la două pînă la trei ore pe zi de plimbare la aer liber în spații adecvate.

Delegația a remarcat cu satisfacție faptul că deținuții considerau că hrana era suficientă și de bună calitate.

Este de menționat și faptul, că toți deținuții beneficiau de un examen medical la sosirea lor.

CPT este mulțumit să constate această situație exemplară **și consideră că aceste condiții oferite la IDP sînt un model demn de urmat.**

C. Serviciul de grăniceri

66. Serviciul de grăniceri vizitat la aeroportul Chișinău face parte din cadrul Departamentului Trupelor de Grăniceri și este subordonat în mod direct Primului Ministru. Persoanele sosite la aeroportul Chișinău, care nu sînt autorizate să intre pe teritoriul Republicii Moldova, sînt plasate într-o zonă zisă « de regim » (altfel spus sala de tranzit) pînă la momentul cînd un avion aparținînd aceleiași companii, care le-a transportat, le va duce la punctul lor de plecare (ceea ce poate dura uneori una sau două săptămîni).

Din cele ce a înțeles delegația, situația și drepturile persoanelor în sala de tranzit constituie actualmente obiectul unui vid juridic. De asemenea, nu există încă o procedură precisă, stabilită pentru a da efect dispozițiilor constituționale și legislative privind dreptul la azil. CPT este predispus să creadă că autoritățile moldave sînt pe cale să intervină. În acest context, **se recomandă ca serviciul de grăniceri să aibă grijă ca cetățenilor străini reținuți (persoanelor care cer azil sau nu cer) – fie la aeroportul Chișinău sau la alte posturi de frontieră – să li se recunoască în mod deosebit ansamblul de garanții fundamentale definite în paragraful 34 de mai sus.**

67. Persoanele care nu sînt admise pe teritoriul moldav erau nevoite să doarmă pe băncile zonei de regim, fără saltele și cuverturi, deși existența unui local dotat cu un pat cu două nivele cu set complet de lenjerie a fost prezentat delegației drept loc de odihnă pentru persoanele a căror reținere se prelungește peste noapte. Mesele erau asigurate de companiile aeriene și aceste persoane puteau să se aprovizioneze și pe cont propriu în sala de tranzit. Ele aveau, de asemenea, și acces liber la telefonul din sală, la fel, din cont propriu.

CPT recomandă să se aibă grijă ca :

- **persoanele neadmise, plasate în sala de tranzit, să aibă acces noaptea pentru a dormi, la localurile de odihnă pentru persoanele reținute. Dacă este nevoie, ar trebui să fie amenajate și alte localuri similare.**
- **Persoanele neadmise, plasate în sala de tranzit pe o perioadă prelungită, să poată beneficia de o oră de exerciții la aer liber în fiecare zi.**

D. Instituții subordonate Ministerului Justiției

1. Remarce preliminare

68. Delegația a vizitat cinci instituții penitenciare subordonate Ministerului Justiției al Republicii Moldova: Închisoarea nr. 2 și Colonia nr. 8 de la Bender, Închisoarea nr. 5 din Cahul, Închisoarea nr. 3 din Chișinău și spitalul penitenciar din Pruncul. Cea din urmă instituție, la fel ca și Colonia nr. 8, sînt instituții cu caracter medical și vor fi analizate separat în continuare în capitolul 6. Delegația a mai vizitat un nou cartier al condamnaților pe viață al Închisorii nr. 17 din Rezina.

69. Instituțiile penitenciare vizitate erau grav afectate de conjunctura economică a țării. Cifra limită a bugetului prevăzut pentru cheltuielile administrării penitenciarului a fost fixată de legea bugetului pentru anul 2001 la 48,7 milioane lei (aproximativ 4.2 milioane Euro) sau 38,9% din finanțarea prevăzută necesară pentru un an. În consecință, condamnații se aflau din toate punctele de vedere într-o mizerie totală. Astfel, suma prevăzută pentru alimentarea de pentru o zi a unui deținut constituie 2,16 lei sau 38,8% doar din norma stabilită de legislația în vigoare. Instituțiile penitenciare suportau, în plus, deconectări de lumină electrică, de la apă, încălzire, fără să mai luăm în considerație și lipsa posibilității de aprovizionare cu medicamentele necesare pentru tratamentul deținuților bolnavi.

În scrisoarea din 5 noiembrie 2001, autoritățile moldave vorbesc despre eforturile depuse de la începutul lui 2001 de către Departamentul Instituțiilor Penitenciare pentru a obține ajutoare umanitare de la organisme internaționale și de la persoanele fizice, în scopul reformării celor mai stringente probleme a sistemului penitenciar (astfel s-au obținut 2,3 milioane lei).

CPT recunoaște eforturile meritabile consimțite de administrația penitenciarelor moldave, care sunt salutare și demne de o susținere. Totuși, comitetul a amintit de nenumărate ori că sîntem în prezența unor cerințe necesare fundamentale ale vieții, care trebuie, în orice circumstanțe, chiar și o conjunctură economică gravă, să fie asigurate de stat persoanelor aflate în grija sa. Nimic și niciodată nu va dispensa statul de această responsabilitate.

Prin consecință, CPT face apel la autoritățile moldave, la cel mai înalt nivel politic, pentru ca acestea să purceadă imediat la luarea măsurilor necesare, pentru ca toate instituțiile penitenciare din Moldova să corespundă cerințelor fundamentale de viață a deținuților.

70. În mai multe instituții, în special în închisori, situația era groaznică cauzată de suprapopulare (astfel închisoarea nr. 3 din Chișinău care numără 1892 de deținuți, avînd o capacitate în 2001 de 1480 de locuri). Alte instituții, care funcționau după capacitatea lor oficială sau chiar nerespectînd-o, s-au dovedit a fi supraaglomerate (astfel se înregistrează 2 m² pentru deținut, ceea ce este ieșit din comun). Din 1998 (cf. par. 65 al raportului relativ al acestei vizite și par. 19 al răspunsului autorităților moldave), autoritățile moldave și-au mărturisit intenția printr-o reformă legislativă de a începe lupta împotriva suprapopulării. Totuși, cu 3 ani mai tîrziu nu a fost înregistrat nici un progres, unicele măsuri luate au fost de a lărgi puțin parcul penitenciarului.

Vizita din 2001 atestă urgență pentru autoritățile moldovenești să concretizeze proiectele de reformă în acest domeniu; lărgirea parcului nu constituie o soluție. Deja menționat în raportul precedent al CPT, este necesară o revedere a legislației și a practicilor prezente în materia detenției provizorii și pronunțării și executării pedepselor, de altfel ca și multitudinea sancțiunilor fără privațiune de libertate disponibile. Aceasta constituie de fapt, condiția *sine qua*

non pentru a putea oferi, pe viitor, condiții decente în instituțiile penitenciare. CPT a notat primii pași efectuați de autoritățile moldovenești în acest domeniu, aduse la cunoștință prin scrisoarea din 5 noiembrie 2001, (de exemplu, introducerea libertății condiționate pentru condamnații pe viață, reducerea pedepsei pentru condamnații muncitori). Aceasta este o soluție în rezolvarea căreia ar trebui să se implice autoritățile. Prin consecință, **CPT apelează la autoritățile locale în scopul de a elabora, fără întârziere, o politică globală și coerentă în lupta cu suprapopularea în sistemul penitenciar, ținând cont de principiile și măsurile enumerate în Recomandarea n^o R (99) 22 al Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei cu privire la suprapopularea penitenciarelor și inflațiilor carcerale.**

În plus, **CPT își repetă recomandarea de a face tot posibilul ca norma de 4 m² pentru fiecare deținut să fie respectată.**

2. Rele tratamente

71. În trei instituții penitenciare vizitate, delegația a primit mărturii de maltratare fizică al deținuților:

- În închisoarea nr. 2 din Bender, deținuții din diferite secții vizitate au declarat că sunt loviți cu bastoane de cauciuc, cu picioarele și pumnii, fie ca pedeapsă, fie de membrii personalului în stare de ebrietate. În virtutea mărturiilor repetate parvenite, deținuții erau închiși, cu scopul de a fi pedepsiți, în boxele de așteptare (avînd o suprafață de la 0,60 la 1,5 m²) situate la intrarea în blocul trei, unde era presurată o cantitate importantă de pudră clorată a cărei emanări provocau iritații ale căilor respiratorii și ale ochilor.
- În închisoarea nr. 5 din Cahul au fost primite mărturii izolate de maltratare aplicată de către gardieni (lovituri de picioare, de pumni sau de bastoane de cauciuc), se pare datorată, de asemenea, influenței alcoolului. S-au ascultat mai multe mărturii în urma intervenției la 13 martie 2001 a unui grup, membrii căruia purtau cagule și care ar fi bătut un număr mare de deținuți. Delegația a cerut directorului instituției de a demara o anchetă, care ar elucida în particular evenimentele care au avut loc la 13 martie 2001 și de a fi informată, atît de rezultatele anchetei, cît și de măsurile luate eventual în urma acesteia. Prin scrisoarea din 5 noiembrie 2001, autoritățile moldave au înștiințat că, în urma investigațiilor efectuate de procuratura din Cahul, s-a ajuns la concluzia că s-a “recurs legitim la forță precum și la mijloace speciale în timpul intervenției din 13 martie 2001 împotriva a unsprezece deținuți în conformitate cu dispozițiile articolelor 99-100 ale Codului de executare a pedepselor [...] La 13 martie 2001, [...] colaboratorii Închisorii nr. 5 au efectuat un control tehnic al celulelor [...] Unsprezece deținuți au refuzat să dea curs implicării legitime a administrației [...] Pentru a restabili ordinea în închisoare [...] au fost aduși gardienii care au făcut uz de forță și de mijloace speciale în privința celor unsprezece deținuți”. Autoritățile demonstrează că majoritatea mărturiilor de maltratare sînt nefondate și că n-au putut fi confirmate în cadrul investigațiilor;
- În închisoarea nr. 3 din Chișinău s-au atestat mărturii de lovituri cu pumnii și cu bastoanele de cauciuc, aplicate de către gardieni, atît în cartierele de detenție ordinară cît și în cele rezervate deținuților pe viață.

72. În ceea ce privește ancheta dusă în cadrul celor întîmplate la 13 martie 2001 în închisoarea din Cahul, **CPT-ul dorește să obțină o copie a raportului anchetei de la Procuratura din Cahul.**

73. Referitor la mărturiile de maltratare de către gardienii penitenciari, în cadrul întrevederilor cu personalul de direcție, s-a menționat că acestea își dădeau seama de existența acestor probleme de comportament al unor gardieni (corupția, alcoolismul, tendința la reacții excesive),

rezultând, în mare parte, din condițiile lor dificile de muncă și din lipsa de instruire. Delegația a notat că administrațiile instituțiilor nu tolerau abuzurile și luau măsurile necesare de îndată ce luau cunoștință de acestea. **Totuși, CPT-ul recomandă responsabililor locali ai instituțiilor penitenciare nr. 2, 3 și 5 de a redubla vigilența și de a aminti, la intervale regulate de timp, că maltratarile persoanelor private de libertate nu sunt acceptate și vor fi sancționate cu severitate.**

CPT-ul mai recomandă de a nu mai folosi boxele de așteptare din blocul nr. 3 al închisorii nr. 2 din Bender. Aceste boxe sînt improprii plasamentului unei persoane oricare ar fi durata, și, în primul rînd, din considerentul dimensiunilor lor.

74. Este necesar să se adauge că, în cartierele de detenție ale Închisorii nr. 2, delegația a observat prezența cîinilor în scopul supravegherii mișcărilor deținuților care merg la plimbare. Prezența lor a fost explicată prin lipsa personalului și prin “efectul preventiv și psihologic” exercitat asupra deținuților. Astfel de utilizare a cîinilor nu poate fi considerată acceptabilă. Ea constituie un factor ridicat de incident și pericol atît pentru deținuți, cît și pentru personal. CPT a luat cunoștință de informațiile furnizate la 5 noiembrie 2001 de către autoritățile moldave în virtutea cărora prezența cîinilor în cartierele celulare ale instituțiilor penitenciare este exclusă și că recursul la cîini constituie o măsură excepțională menită să acopere deficiențele sistemului de alarmă. **El dorește să obțină confirmarea că în închisoarea nr. 2 aceste precepte sînt respectate.**

75. În par. 72 al raportului privitor la vizita din 1998, Comitetul a recomandat să se acorde o înaltă prioritate dezvoltării instruirii profesionale, atît inițiale cît și continue, a personalului penitenciar la toate nivelurile. În timpul întrevederilor din 2001 cu autoritățile, și în particular cu Vice-ministrul Justiției, s-a accentuat că în pofida unor măsuri (luate anume în cadrul programului semnat între Comisia europeană și Consiliul Europei), sistemul penitenciar se confruntă cu unele dificultăți de a pune în aplicare o instruire specifică pentru acest personal. Pe de altă parte, salariile mici ale acestei categorii profesionale (considerată neprestigioasă) cauzează probleme de selecționare și de recrutare. Totuși, Parlamentul și Guvernul s-au angajat să găsească o soluție cu privire la acest punct.

CPT-ul recomandă autorităților moldave de a-și intensifica eforturile în vederea dezvoltării instruirii profesionale a personalului penitenciar. În această privință, ansamblul potențialităților propuse de programul semnat între Comisia europeană și Consiliul Europei vizînd reforma sistemului penitenciar (inclusiv și vizita experților străini în Moldova), ar merita să fie exploatat din plin.

76. CPT este foarte îngrijorat de situația de intimidare și de violență între deținuți ce domnește în Colonia nr. 8. Discuțiile purtate cu deținuții și cu anumiți membri ai personalului au pus în evidență o ierarhie organizată printre deținuți, bazîndu-se pe un sistem de caste. Cădat, jocuri de noroc ilicite, comportament crud între deținuți, precum și abuzurile sexuale și șerbia castei inferioare (cea de “umiliți”) au fost descrise drept obișnuite. În această privință este necesar de menționat, că majoritatea deținuților aflați în cartierul disciplinar și cel de izolare au fost plasați aici la propria lor cerere pentru a fi protejați de alți deținuți.

Condițiile de detenție ce prevalează, sînt la sigur un factor important în sporirea violenței în colonie. În mod particular, sistemul marilor dormitoare al acestei instituții constituie un teren propice pentru violență și intimidare, facilitînd dezvoltarea subculturilor criminogene. Ele generează, de asemenea, controlul efectiv, prin intermediul personalului, extrem de dificil, chiar imposibil.

În plus, numărul personalului de pază în interiorul secțiilor era inadecvat: ziua, în fiecare secție (detașament) se aflau în mediu 80 deținuți, unicul funcționar prezent era Șeful secției. Noaptea, nici un funcționar nu era prezent în zonele de detenție, paza fiind asigurată doar din punctele de control din incinta exterioară. Această stare a lucrurilor este, desigur, o consecință a lipsei de resurse în personal (39 ofițeri, 77 subofițeri și 76 supraveghetori), dar și a reticenței personalului de a intra în zonele de detenție, de frică să nu fie infectați de tuberculoză.

77. În par. 75 al raportului cu privire la vizita din 1998, CPT recomandase autorităților moldovenești să elaboreze o strategie de luptă contra violenței și intimidării între deținuți, expunând principiile directorii de la care urmau să se inspire. Această recomandare este în întregime valabilă pentru Colonia nr. 8.

Comitetul ține să adauge că o astfel de strategie, pentru a fi eficace, urmează să vegheze, ca personalul să fie în stare de a-și exercita autoritatea în mod normal, fără a avea teamă pentru propria sa securitate. În consecință, efectivele trebuie să fie suficiente pentru a putea supraveghea corect activitățile / mișcările deținuților și pentru a se susține reciproc în îndeplinirea sarcinilor lor. În plus la aceasta, este important, în contextul specific al Coloniei nr. 8, punerea în aplicare a unui program complet de educație ce vizează tuberculoza (căile de transmitere, mijloacele de protecție, măsurile preventive) și care să fie destinat personalului în scopul de a înlătura orice neînțelegere asupra acestei chestiuni.

CPT recomandă de a ține cont de ansamblul de observații care precedează în contextul strategiei de luptă contra violenței și intimidării între deținuți și de a-l pune în aplicare în Colonia nr. 8 din Bender.

3. Condițiile de detenție carcerale generale în închisori și colonii

a. Introducere

78. Descrierea Închisorii nr. 3 din Chișinău, făcută în paragraful 77 al raportului privitor la vizita din 1998, rămîne valabilă. După cum s-a menționat mai sus, această instituție conținea un număr mare de deținuți: 1892 (îndeosebi acuzați) – dintre care 127 femei și 122 minori – pentru 1480 de locuri.

79. Închisoarea nr. 2 din Bender, cu o capacitate de 690 de locuri, număra în timpul vizitei 583 de locuri de deținuți, dintre care 22 femei și 15 băieți minori. Marea majoritate (aproximativ 400 persoane) erau acuzați; 136 de deținuți fuseseră condamnați la regim special de detenție.⁷ Deținuții erau plasați în trei clădiri. Localul principal cu 4 etaje găzduia condamnații și o parte din acuzați. Localurile 2 și 3, cu un etaj, erau rezervate acuzaților, femeilor și minorilor, deși se găseau cîte odată și unii condamnați.

Populația carcerală era originară din toată Republica Moldova, inclusiv din regiunea transnistreană. În această privință, delegația a notat, că asupra anumitor aspecte ale regimului de detenție (colete, contactul cu lumea exterioară) era aplicată o diferență în dependență de originea deținuților, situația deținuților din transnistria fiind mai puțin favorabilă.

CPT dorește să obțină comentariile autorităților competente asupra acestei chestiuni.

80. Închisoarea nr. 5 din Cahul este situată în zona industrială din sud-estul orașului. Cu o capacitate de 450 de locuri, ea conținea în perioada vizitei, 480 de deținuți în două clădiri,

---

⁷ Este vorba de un regim de detenție cel mai sever în ierarhia instituțiilor din Moldova, moștenit de la sistemul sovietic. 86 de deținuți fuseseră condamnați să execute pedeapsa lor conform acestui regim de către tribunal din momentul pronunțării hotărîrii și 50 de deținuți fuseseră transferați, în baza deciziei judiciare, din alte colonii pentru o perioadă de trei ani pentru comiterea de infracțiuni grave.

divizate aproximativ în jumătate între preveniți și condamnați. Populația carcerală se compunea îndeosebi din bărbați maturi, numărând 9 femei și 13 minori.

b. condiții materiale

81. Condițiile materiale în instituțiile vizitate erau peste tot precare. Totuși, în pofida marilor dificultăți, CPT ține să evedențieze eforturile constatate pentru a ameliora în ceea ce privește anumite aspecte ale acestora.

82. Din acest punct de vedere, vizita de inspecție la Închisoarea nr. 3 din Chișinău a permis de a constata evoluțiile pozitive de care CPT este mulțumit. Mai cu seamă este binevenită desființarea jaluzelelor, care astupau ferestrele celulelor ce dau spre interiorul localului. În plus, era prevăzută înlocuirea jaluzelelor de la ferestrele celulelor ce dau în stradă printr-un alt dispozitiv, lăsând să pătrundă suficientă lumină naturală.

Cartierul femeilor – prezentînd, deja în 1998 toate proporțiile păstrate, cele mai bune condiții de la închisoare – a beneficiat de lucrări de zugrăvire și de saltele noi. De asemenea, au fost efectuate reparații capitale în sistemul de încălzire, și anume, instalarea unui nou cazan, instalațiile centrale de duș ale închisorii au fost complet renovate (3 săli de duș funcționau și una se repara) cu contribuția foștilor deținuți și familiilor de deținuți. Acest lucru permite în prezent de a asigura populației carcerale masculine un duș cu apă caldă odată în 10 zile. Printre altele, în anumite localuri, au fost finisate lucrările de refacere a sistemului electric și de vopsire a coridoarelor. De asemenea, erau în curs de refacere și câteva celule.

Cu toate acestea, condițiile execrabile de viață și igienă în interiorul celulelor din localurile 1, 2 și 3, inclusiv celulele de tranzit, descrise în paragrafele 80 și 81 ale raportului precedent nu se schimbaseră (cu excepția accesului la lumina naturală). Chiar dimpotrivă, marea suprapopulare în aceste localuri exacerba și mai mult. Cîteva celule apreciate, corect echipate și amenajate, erau rezultatul deținuților care au putut să-și procure necesarul cu ajutorul familiilor lor.

83. CPT nu poate decît să încurajeze intens autoritățile moldovenești să se prezeveze pe cale ameliorărilor. În cadrul proiectelor progresive de renovare prevăzute, **CPT recomandă, ca prioritatea absolută să fie acordată îmbunătățirii condițiilor materiale în celulele localurilor 1, 2 și 3 pentru ca, în perioadele cele mai bune, să atingă cel puțin nivelul cartierului de detenție al femeilor.**

84. În închisoarea nr. 2 din Bender, condițiile materiale erau foarte variabile. În pofida precarității localurilor, ele puteau fi considerate relativ acceptabile la etajul 1 al blocului central, unde se aflau deținuții condamnați la regim de închisoare. Celulele dispuneau de un acces corect la lumina naturală, de o lumină artificială convenabilă și multe dintre ele erau convenabil echipate datorită obiectelor personale de care deținuții puteau dispune. Astfel fiind situația, echipamentul, saltelele și grupul sanitar (WC și lavoarul) erau învechite. Plus la aceasta, spațiul de viață al deținuților era departe de a fi ideal (3-11 deținuți în celule cu o suprafață de 9,5 – 20 m²).

În pofida, că spațiul vital era mai bun în celulele amplasate la etajul 2 (de la 2 la 6 deținuți pe o suprafață avînd de la 13 la 27 m²), condițiile erau mai modeste. Aceste celule nu beneficiau de accesul cuvenit la lumina naturală din cauza jaluzelelor de la ferestre. Condițiile materiale de la etajul 3 (pentru persoanele arestate preventiv) și de la etajul 4 (pentru populația carcerală eteroclită) erau de-a dreptul mediocre. Spațiul vital pentru un deținut era adesea mai mic de 2 m², accesul la lumină naturală era limitat sau aproape inexistent (din cauza jaluzelelor), lumina artificială de o slabă intensitate și aerisirea insuficientă. În plus, celulele

erau extrem de șubrede, măcinate de o umiditate intensă datorată infiltrărilor de apă, dotate cu un echipament învechit. Mai mult, în unele celule erau mai mulți deținuți decât paturi. Blocurile 2 (rezervat persoanelor arestate preventiv) și 3 (pentru femei și minori) prezentau condiții aproape similare; doar unele celule beneficiau de o oarecare lumină naturală (la femei și persoanele arestate preventiv) și au fost amenajate / decorate de către deținuți.

La minori condițiile erau în special dezolante. În afară de faptul că locuiau în celule sumbre, umede, vechi și prost echipate, mulți nu erau vizitați de familiile lor și nu-și puteau îmbunătăți viața cu ajutorul coletelor.

Infrastructura instalațiilor de duș era primitivă și învechită; ea nu putea face față necesităților de igienă a populației carcerale.

Totuși, trebuie să subliniem că în ansamblu instituția era într-o stare de curățenie acceptabilă.

85. Lumina naturală și aerul proaspăt sunt două elemente esențiale ale vieții la care au dreptul deținuții. În plus, absența lor generează condiții favorabile răspîndirii bolilor și, în special, a tuberculozei. Ca urmare, **CPT recomandă de a scoate jaluzelele de la ferestrele celulelor în scopul de a permite accesul liber la lumina naturală și la aerul proaspăt.**

De asemenea, **el recomandă de a face eforturile necesare pentru a ameliora condițiile materiale în ansamblul instituției. E cazul, înainte de toate, de:**

- **a respecta ca fiecare deținut să aibă un pat;**
- **a îmbunătăți, cît mai curînd posibil, infrastructura sălilor de duș.**

86. Închisoarea nr. 5 din Cahul oferea mai bune condiții materiale de detenție dintre toate instituțiile vizitate. Celulele beneficiau, în general, de un larg acces la lumina naturală, de o iluminare artificială acceptabilă și erau corect aerisite. Echipamentul era la un nivel tolerabil, cu toate că era regretabil faptul, că în unele celule erau mai mulți deținuți decât paturi. **Este cazul de a soluționa această problemă.**

Aceasta fiind situația, deținuții erau obligați să asculte în permanență în timpul zilei o muzică puternică transmisă prin difuzoare, care cu adevărat era o muzică îndobitocitoare (un fapt similar a fost constatat și în Colonia nr. 9, vizitată pentru a ajunge la spitalul penitenciar de la Pruncul). CPT notează cu satisfacție informațiile ce se conțin în scrisoarea autorităților moldovenești din 5 noiembrie 2001, conform cărora, responsabili din administrația penitenciară au luat măsurile necesare pentru a opri această muzică.

c. programe de activități

87. Absența programelor de activități organizate era o caracteristică comună a instituțiilor vizitate. Această se datora cu siguranță conjuncturii economice și suprapopulării, dar și legislației restrictive aplicate categoriilor de deținuți, care sînt încarcerați în penitenciare. Rata populației carcerale, care avea un post de lucru, era infimă: la Bender și Chișinău, aproximativ 60, și la Cahul – 27. Aceștia erau în mare parte din contingentul de muncitori destinați necesităților instituțiilor. Alte forme de activități erau aproape inexistente. Este de menționat totuși, că în Închisoarea nr. 3 au fost întreprinse eforturi ca rezultat al recomandărilor CPT. Astfel, terenurile de plimbare au fost amenajate cu un modest echipament sportiv. În acest domeniu, inițiativele direcției privind dotarea pe cît de posibil a celor 2 săli de sport merită în mod special să fie susținute. În plus, a fost ameliorat regimul de detenție al minorilor: a fost deschisă o sală video și inaugurate cîteva tipuri de activități (muzică, cînt, discuții /dezbateri în grupuri). Acest exemplu de început de manifestare de atenție față de minori rămîne totuși izolat. În celelalte instituții, aceștia erau abandonați în voia soartei.

CPT recomandă de a acorda o înaltă prioritate dezvoltării programelor de activități pentru minori în așa mod, încât ei să beneficieze de un program complet de activități educative, de odihnă și de alte activități motivante, apte de a stimula capacitățile lor de integrare sau reintegrare socială; sportul ar trebui să constituie o parte importantă a acestui program.

În ceea ce privește deținuții adulți, CPT recomandă de a întreprinde activ eforturi de inaugurare și dezvoltare a activităților sportive și de odihnă de la Închisoarea nr. 3 din Chișinău, și Închisorile nr. 2 și 5 să se inspire din acest exemplu pentru a proceda la fel, ceea ce este valabil și pentru deținuții condamnați la regim special de detenție.

88. În sfârșit, în virtutea unelor constatări făcute (în special în Închisoarea nr. 3), **CPT recomandă să se vegheze ca în toate instituțiile penitenciare, toți deținuții să aibă în fiecare zi cel puțin o oră de exercițiu la aer liber.**

4. Condiții de detenție a condamnaților pe viață

89. Situația condamnaților pe viață cunoștea în timpul vizitei importante evoluții pozitive. Deschiderea cu câteva zile mai devreme de vizita CPT a unui cartier specific acestor condamnați la Închisoarea nr. 17 din Rezina a îmbunătățit considerabil condițiile lor materiale de detenție. Cei 20 de condamnați pe viață, transferați de la Închisoarea nr. 3, locuiau în prezent în celule de 16 m², fiecare fiind destinată pentru patru persoane, beneficiind de o bună lumină naturală, de o iluminare artificială adecvată și de un echipament corect (paturi cu lenjerie de pat completă, noptiere, masă și bănci, etajere toalete și lavoar parțial izolate la o înălțime care permitea de a păstra un minimum de intimitate).

CPT este mulțumit de rezultate.

90. Regimul de detenție a acestor condamnați rămânea încă să fie definit, condamnații supunându-se în continuare instrucției temporare a Ministerului Justiției (criticată în paragraful 92 al raportului privind vizita din 1998), sub rezerva unor amenajări, de exemplu, două ore de vizite pe trimestru, colete nelimitate.

CPT recomandă autorităților moldovenești să accelereze lucrările ce țin de elaborarea regimurilor de detenție a condamnaților pe viață, ținând cont de ansamblul principiilor enunțate în paragraful 94 al raportului referitor la vizita din 1998⁸. El recomandă, de asemenea, de a încuraja personalul penitenciar de a comunica și de a stabili relații constructive cu această categorie de deținuți. De asemenea el dorește să fie informat despre promovările atribuite proiectului de infrastructuri sportive destinate condamnaților pe viață de la Închisoarea nr. 17 din Rezina.

---

⁸ Este bine cunoscut faptul că detenția pe termen lung are efecte desocializante asupra deținuților. În afară de faptul, că vor deveni "instituționalizați", asemenea condamnați pot fi afectați de probleme psihologice (inclusiv pierderea de autorespect și deteriorarea capacităților sociale). Regimurile oferite deținuților care ispășesc pedepse lungi, trebuie să aibă scopul de a compensa aceste efecte într-un mod pozitiv și pro-activ. Condamnații pe termen lung ar trebui să aibă acces la un asortiment mare de activități motivante (lucru posedând de preferință o valoare pe planul formării profesionale; educație; sport; activități recreative și activități în comun). În plus, acești deținuți ar trebui să aibă posibilitatea de a alege modul în care își petrec timpul, ceea ce ar stimula sentimentul lor de autonomie și de responsabilitate personală. Ar trebui de luat măsuri suplimentare pentru a da un sens încarcerării lor, mai exact, aplicarea programelor de tratare individualizate și un spațiu psiho-social adaptat sunt factori importanți pentru a ajuta asemenea deținuți să-și înfrunte detenția. De altfel, efectele negative ale instituționalizării asupra condamnaților ce ispășesc pedepse pe termen lung vor fi mai puțin pronunțate, dacă ei vor putea să mențină efectiv contacte cu lumea exterioară.

91. În ceea ce privește persoanele condamnate pe viață, aflate în Închisoarea nr. 3 din Chișinău, ele vor rămâne acolo pînă la pronunțarea definitivă a sentinței. **Este evident că aceștia vor beneficia de reforma ce cuprinde punerea în funcțiune a activităților de motivante și de menținerea efectivă a contactelor cu lumea exterioară la fel ca și condamnații din Închisoarea nr. 17.**

În plus, CPT-ul recomandă de a întreprinde măsuri, fără întârziere, pentru ca condițiile în toate celulele condamnaților pe viață din Închisoarea nr. 3 să atingă nivelul celor din celula nr. 39. În esență, recenta modificare a acestei celule din cartierul condamnaților pe viață asigură condiții materiale într-un tocmai corecte.

5. Îngrijirea sănătății în închisori și colonii

a. personalul și utilajul

92. Vizita de inspecție la Închisoarea nr. 3 a evidențiat o degradare în cadrul efectivului personalului pentru îngrijirea sănătății prin raportul vizitei din 1998 (cf. paragrafului 98 al raportului). În special, numărul posturilor de infirmiere s-a diminuat (de la unsprezece la opt) și, în plus, două posturi erau vacante. Numărul medicilor și felcerilor a rămas același, respectiv de 9,5 și 7, însă postul medicului-șef era vacant. O astfel de echipă nu este suficientă pentru a satisface nevoile la aproximativ 2000 de deținuți, incluzînd un număr important de pacienți la infirmerie (149), în special în ceea ce privește personalul de îngrijire (felceri și infirmieri). Numărul plîngerilor auzite, în ceea ce privește accesul la personalul medical, nu ar putea, deci, să surprindă.

La Închisoarea nr. 2, echipa de îngrijire medicală era compusă din patru posturi de medici cu program permanent (dintre care unul vacant), de un stomatolog, dermatolog și radiolog (care lucrau patru ore pe zi). Această echipă era asistată de doi felceri și o infirmieră. De asemenea, efectivele personalului de îngrijire (felceri și infirmiere) desigur sînt insuficiente pentru o instituție în care se dețin aproape 600 de deținuți.

Închisoarea nr. 5, dispunea la rîndul ei, de doi medici cu program permanent, de trei medici cu program redus, precum și 2 felceri. Luînd în considerație nivelul de ocupare a instituției (480 deținuți), echipa de medici poate fi calificată drept satisfăcătoare, însă iarăși, aceasta nu prezintă o echipă de îngrijire.

Printre altele, nici o instituție nu era în măsură să acorde consultații specializate (de ex: în ginecologie). Deținuții nu aveau acces la acestea, numai dacă pentru o extra-plată.

93. Delegația a fost informată că recrutarea (angajarea) personalului medical și de îngrijire crea probleme din cauza salariilor mici și cereri de personal calificat în instituțiile de spitalizare civile. Apreciînd amploarea dificultăților, CPT-ul consideră că prezența personalului medical și de îngrijire calificat în efective adecvate în penitenciare, reprezintă condiția indispensabilă pentru aplicarea îngrijirii sănătății apropiate. Aceasta devine mai important în cazul cînd un penitenciar se confruntă cu probleme majore ale sănătății publice, cum ar fi tuberculoza. Dacă este cazul, statul trebuie să aplice măsuri de incitare la acest capitol.

În baza remarcilor precedente, CPT recomandă autorităților moldovenești să:

- **consolideze, în cele trei închisori vizitate, efectivele de felceri și infirmieri, să pună în funcție (acorde) consultații specializate, în particular, în ginecologie;**
- **asigure, în cei mai scurți termeni, postul de medic-șef vacant din Închisoarea nr. 3, la fel ca și postul de medic vacant din Închisoarea nr. 2.**

94. Sălile de consultație și de proceduri erau peste tot curate și bine întreținute, în pofida vechimii echipamentului. Aici, **CPT-ul dorește să obțină confirmarea că serviciul medical din Închisoarea nr. 2 dispune de un nou cântar în stare funcțională, care ar permite personalului medical să înscrie regulat greutatea pacienților bolnavi de tuberculoză.**

Printre altele, în această închisoare, dușurile ce deserveau infirmeria erau într-o stare rea și cu un acces dificil. **CPT recomandă reamenajarea instalației prin renovarea dușurilor centrale.**

95. Precum a fost indicat în remarcile precedente, aprovizionarea cu medicamentele necesare era problematică în instituțiile vizitate. Deținuții depindeau esențialmente de familiile lor pentru a-și procura medicamentele necesare sau de acțiunile organizațiilor non-guvernamentale (de exemplu, Farmaciștii fără Frontiere în Închisoarea nr. 3). Singura excepție notabilă o reprezintă Închisoarea nr. 2 din Bender, unde stocurile produselor farmaceutice, inclusiv medicamentele contra tuberculozei, erau suficiente, datorită în special creditelor acordate de către autoritățile locale din regiunea transnistreană.

CPT-ul trebuie încă odată să accentueze că statul este responsabil de asigurarea în orice circumstanțe a instituțiilor penitenciare pentru ca acestea să dispună (beneficieze) de o aprovizionare suficientă a medicamentelor necesare. Aceasta devine vital în cazul maladiilor precum tuberculoza, care în caz de netratare riscă să fie fatală.

CPT face apel la autoritățile moldave pentru ca acestea din urmă să întreprindă măsurile necesare în toate instituțiile de detenție, acordând prioritate aprovizionării cu medicamente destinate tratării tuberculozei.

96. Pe lângă acestea, supravegherea distribuirii medicamentelor lasă foarte mult de dorit. Prin urmare, personalul supraveghetor, din lipsa efectivelor, nu exercita nici un control direct asupra folosirii medicamentelor. Este o situație ce permitea comiterea oricăror forme de abuzuri din partea oricăror. **CPT recomandă remediarea urgentă a acestei situații.**

b. examinări medicale / accesul la îngrijiri pe parcursul detenției

97. CPT a formulat deja recomandări privind îmbunătățirea controlului medical al persoanelor private de libertate (cf. paragrafului 32 mai sus-citat) în scopul prevenirii tratărilor de proastă calitate. **Aceste recomandări se aplică și în contextul controlului medical în instituțiile penitenciare.**

98. În nici o instituție, consultațiile / îngrijirile medicale nu se desfășurau în niște condiții potrivite punctului de vedere al confidențialității medicale. În general, totul se petrecea în cartierele de detenție la ușa celulelor (prin fereastra de intrare) în prezența gardienilor. În cazul apariției necesității îngrijirii în sala de consultații, gardenii erau de asemenea prezenți. Situația din așa numita sală “de proceduri” a infirmierii din Închisoarea nr. 3 era în mod deosebit nedemnă. Tratamentele erau administrate printr-o grilă închisă (avînd o deschizătură de 37 cm²), pacienții se aflau în fața grilei, în prezența și văzul altor deținuți și al personalului, prezentînd acea parte a corpului care se cerea, fie că este vorba de un antebraț sau de fese.

CPT recomandă ca toate consultațiile / îngrijirile medicale ale deținuților (fie la intrare sau ulterior) să fie efectuate fără prezența cuiva și – cel puțin atunci cînd medicul sau persoana care îngrijește să nu ceară acest lucru altfel în particular – fără prezența personalului penitenciar. El mai recomandă să se vegheze fără întârziere la ceea ce îngrijirile să fie tot timpul administrate în interiorul localurilor prevăzute pentru aceasta.

99. În afara de aceasta, accesul la un medic / felcer merită să fie revăzut. Delegația a observat că în timpul turelor zilnice, felcerii aveau doar un contact minim cu deținuții, aflându-se tot timpul în prezența gardienilor. S-a dovedit a fi foarte dificil de a transmite cererile de consultații care, de altfel, treceau prin mâinile gardienilor. În adresa Comitetului au parvenit numeroase plângeri, prin care deținuții susțineau că le trebuie prea mult timp pentru a avea acces la îngrijire medicală și că gardienii blocau acest acces. **CPT recomandă remedierea acestei situații.**

c. maladiile transmisibile (contagioase)

100. Dacă vorbim despre **tuberculoză**, mai mulți indici tind să demonstreze că situația, care în 1998 deja trecea neliniște, se agravează. De exemplu, în Închisoarea nr. 3, s-a înregistrat o creștere constantă a numărului de cazuri considerate active (în ianuarie 2001 au fost depistate 54 de cazuri, iar în iunie 2001- 121). Pe lângă aceasta, în baza informațiilor statistice furnizate, de tuberculoză mor circa 42% din rata mortalității deținuților din instituțiile penitenciare.

În paragrafele 110 și 113 al precedentului său raport, CPT a abordat pe larg punctele esențiale a unei politici de prevenire, control și tratament a tuberculozei. Aceste observații rămân în întregime valabile. Referindu-ne la aceasta, CPT relevă cu satisfacție în unele instituții cu destinație medicală (Colonia nr. 8 din Bender, spitalul penitenciar Pruncul), un nou sistem de depistare și tratament standardizat, conform recomandărilor făcute de OMS și CICR (sistemul OMS/CICR/DOTS), a fost utilizat. **Este important că acest sistem să fie implementat în toate instituțiile penitenciare cât mai curând posibil.**

Pe lângă aceasta, **recomandarea formulată în paragraful 113 a raportului vizitei din 1998 cu privire la perioada prelungită de observare, reducerea persoanelor care se află în unitățile destinate pentru tratarea tuberculozei și recurgerea la criteriile diagnostice stricte și obiective pentru plasarea în izolare medicală a pacienților ce suferă de tuberculoză trebuie să fie pusă în aplicare.**

În ceea ce privește aprovizionarea cu medicamente tuberculostatice, se face referință la recomandările formulate în paragraful 95, mai sus. În primul rând, trebuie să fie asigurat un tratament pînă la sfîrșit (vezi paragraful 62) în caz de transfer, de deplasare în celula disciplinară sau după eliberarea.

101. Este evident că condițiile materiale ale deținuților, care suferă de tuberculoză, trebuie să fie propice în ce privește ameliorarea stării sănătății; în afara de lumina zilei și o bună aerisire, trebuie să mai fie și condiții igienice satisfăcătoare. **CPT recomandă de a veghea asupra includerii acestor condiții în instituțiile penitenciare din Moldova.**

102. Cît privește **maladia HIV**, unele instituții practicau o depistare sistematică, pe cînd în altele doar cu consimțămîntul deținutului. La Închisoarea nr. 3, deținuții seropozitivi la HIV erau separați de ceilalți; la Închisoarea nr. 5 unicul deținut seropozitiv la HIV era, de fapt, într-o stare de izolare. Referindu-ne la aceasta, CPT trebuie să sublinieze încă odată că nu poate găsi nici o justificare medicală la segregarea deținuților din simplul motiv că aceștia sînt seropozitivi la HIV.

CPT își reiterează recomandarea făcută în paragraful 115 în raportul vizitei din 1998 privitor la elaborarea a unei politici pentru a pune capăt la practica de ostracism a deținuților seropozitivi la HIV. Această politică trebuie, printre altele, să se bazeze pe un program de educație și de informație ce ține de modurile de transmitere, mijloacele de protecție și punerea în aplicare a măsurilor preventive adecvate. CPT recomandă, de asemenea, de a avea grijă ca orice test de depistare a HIV să fie bazat pe consimțămîntul dat de persoanele deținute.

d. incapacitatea de detenție

103. În anul 2001 delegația a atras atenția la situația deținuților cu prognostic fatal, cu termen scurt, sau al deținuților ce sufereau de o afecțiune gravă a cărui tratament nu este condus corect în detenție. Un număr oarecare de bolnavi afectați gravi, mai ales spre sfârșitul vieții, se găseau într-o situație umană intolerabilă. Referindu-ne la aceasta, CPT a notat cu interes o creștere netă a numărului de eliberări anticipate acordate pentru drepturile medicale între 1999 și 2000; **CPT nu rămîne decât să încurajeze autoritățile să dea dovadă de perseverență la acest capitol.**

e. greva foamei

104. În lumina informațiilor primite de delegație, CPT este nevoit să pună în discuție chestiunea gestionării deținuților care declar greva foamei. Întrevederile cu deținuții și medicii penitenciari în Închisorile nr.2 și 3 au pus în evidență că, potrivit instrucțiunilor în vigoare, un deținut ce declară începerea greva foamei trebuie să fie consultat în aceeași zi de către un medic. Dacă deținutul insistă asupra continuării grevei, o alimentară artificială este administrată începînd cu a cincea zi de la greva foamei. Ea se derulează sub supraveghere, deținutul fiind stăpînit și imobilizat de către personalul de supraveghere, încătușat și legat cu o centură de mobilizare fizică. Un fel de pîlnie metalică este introdusă în gură prin care este trecută o sondă gastrică. Astfel, deținutul este alimentat cu mîncare lichidă abundentă în calorii și proteine. În caz de deshidratare, poate fi, de asemenea, aplicată perfuzia. Această procedură poate fi repetată de mai multe ori, dacă deținutul insistă asupra intenției sale de a face greva foamei.

105. Întrebarea ce ține de impunerea unei alimentări artificiale a persoanei ce a declarat greva foamei, este o întrebare delicată în termeni clinici, etici și legali la al cărui capitol perspectivele diferă în Europa. Pînă în prezent, CPT s-a abținut să i-a o poziție în această privință.

Cu toate acestea, Comitetul consideră ferm că gestionarea grevelor de foame trebuie să se bazeze pe o relație medic-pacient. **CPT dispune de rezerve serioase cît privește apropierea actuală în Moldova, fapt ce nu permite această relație.** Ea impune medicilor penitenciari de a purcede la o alimentare forțată începînd de la un moment predeterminat și, în plus, dictează metoda prin care această alimentare trebuie să fie efectuată.

106. De asemenea, CPT menționează, că procedura ce prevede impunerea unei alimentări forțate la a cincea zi de la greva foamei nu se bazează pe o prescripție medicală obiectivă. În realitate, se pare că procedura are mai degrabă, un scop ce face să-ți schimbi hotărîrea și de pedeapsă, decît un scop medical.

107. În lumina celor ce precedă, **CPT recomandă că hotărîrea privitoare la momentul și modalitățile oricărei alimentări forțate pentru persoana ce declară greva foamei să fie lăsată în fiecare caz aparte pe seama medicului vizat în contextul unei relații medic-pacient și unei supravegheri constante a stării sănătății.**

6. Instituții penitenciare de profil medical

108. **Colonia nr. 8** din Bender este o instituție medicală din 1989, specializată în supravegherea deținuților afectați de tuberculoză, originari din toată Moldova și regiunea transnistreană. Instituția, cu o capacitate de 650 de locuri este divizată în două părți: un spital pentru tratamentul formelor active de tuberculoză (200 locuri) și o secție de reabilitare (450 de locuri) formată din două clădiri de detenție cu trei etaje. În timpul vizitei, colonia conținea 682 deținuți dintre care 195 la spital și 487 în secția de reabilitare.

109. Resursele în personalul medical și supraveghetor pot fi caracterizate ca materiale suficiente. Echipa medicală conținea 22 persoane (dintre care 12 medici specialiști în

tuberculoză) și cea de supraveghere, 32 infirmiere diplomanți și 16 persoane cu atribuții de infirmieri, dar fără diplomă.

110. Colonia se afla într-o stare de dezastru avansat: clădirile erau deteriorate, rău întreținute și cu urme evidente de uzură (acoperișul într-o stare extrem de rea, pereții fisurați, podeaua norioasă, etc). **În secția de reabilitare**, deținuții se aflau în dormitoare mari care beneficiau de o bună iluminare naturală și de o aerisire adecvată. Totuși, exista un proiect de plasare a jaluzelelor la unele ferestre ale dormitoarelor. În această privință CPT-ul și-a exprimat deja opinia. **CPT îndeamnă autoritățile moldave să evite toate măsurile ce-i împiedică pe deținuți să aibă accesul satisfăcător la lumina naturală și aer proaspăt.**

Echipamentul dormitoarelor era diferit: în cele ale deținuților privilegiați, amenajarea era foarte corectă. În celelalte dormitoare, aspectul era foarte modest, chiar mediocru.

Deținuții de la secția se reabilitare puteau circula toată ziua între dormitoare și în curtea exterioară. În același timp, ei erau lăsați liberi să facă ce vor, fără nici o formă de activități organizatorice. **CPT recomandă autorităților moldave de a explora posibilitățile ce pun la dispoziția deținuților minimul de activități (cf. paragraful nr. 87 de mai sus).**

În secția de spitalizare, condițiile de întreținere erau de asemenea diferite. Unele din săli erau suficient de spațioase (patru pacienți pe 18 m²), bine amenajate și curate. Altele erau suprapopulate (27 de bolnavi pe 40 m²) și foarte sărac echipate. În afara de aceasta, în timpul vizitei, 25 de pacienți erau nevoiți să doarmă în paturi amplasate în cortul din exteriorul blocului până la reparația sălilor lor.

CPT dorește să primească precizări în privința programului de reparație capitală a unei clădiri de la Colonia nr. 8, anunțată pentru 2002 de autoritățile moldave în scrisoarea lor de pe data de 5 noiembrie 2001 (blocul vizat, tipul de reparație executată, data realizării lucrărilor).

În general, deschiderea noului spital pentru pacienții bolnavi de tuberculoză la Rezina (cf. paragraful nr. 115) ar trebui să soluționeze un număr de probleme ce apar din condițiile de întreținere și de suprapopulare.

111. **Spitalul penitenciar de la Pruncul**, deschis în 1998 este situat într-o comună în apropierea Chișinăului, este unicul spital penitenciar din Moldova. În timpul vizitei, în spital se aflau 177 de pacienți la 160 de locuri repartizați în 5 secții (terapie intensivă, terapie generală, bolile infecțioase, psiho-neurologie și chirurgie). Delegația și-a concentrat atenția asupra secției de boli infecțioase, în care se aflau în timpul vizitei 63 de pacienți din care 54 bolnavi de tuberculoză.

Sălile pacienților prezentau în general condiții materiale convenabile. Ținând cont de aceasta, suprapopularea secției, spațiul vital din unele săli – altfel spus cele ale pacienților care nu sunt tratați conform noului sistem de depistare și de tratare OMS/CICR/DOTS – erau reduse. Condițiile din salonul nr. 8 (unde se aflau bolnavi gravi) puteau fi supuse criticii: 16 persoane în 30 m², lumină naturală și aerisire mediocră, nici un echipament destinat pacienților cu regim de pat (lipsa oalelor, lipsa mijloacelor pentru a asigura igiena corporală în pat, pacienți plasați pe paturi suprapuse cu acces dificil).

CPT recomandă să se vegheze asupra faptului ca toți pacienții secției maladii infecțioase să dispună de aceleași condiții materiale de spitalizare ca și pacienții tratați conform sistemului OMS/CICR/DOTS. Pe lângă aceasta, Comitetul îndeamnă să se revadă, fără întârziere, situația pacienților din salonul nr. 8, în baza observațiilor sus-citate.

112. CPT a menționat că, atât în Colonia nr. 8 cât și în spitalul penitenciar au fost făcute eforturi cu scopul de a ameliora regimul alimentar al pacienților și de a le oferi suplimentele nutriționale necesare. **CPT recomandă de a veghea asupra faptului ca acesta să fie cazul efectiv constant.**

113. Ca și alte instituții penitenciare vizitate, Colonia nr. 8 și spitalul penitenciar Pruncul se confruntau frecvent cu întreruperea apei, electricității și cu dificultățile de aprovizionare cu combustibil. De fapt, ei nu erau în stare să asigure condițiile minime de spitalizare corespunzătoare. Aceasta este o situație intolerabilă, fiind vorba de localurile de îngrijire. **CPT cheamă autoritățile moldovenești să intervină pentru ca aceste localuri să dispună în permanență de o aprovizionare adecvată de apă, electricitate și combustibil.**

114. În ceea ce privește tratamentul pacienților bolnavi de tuberculoză, punerea în aplicare pe parcursul a mai multor luni în aceste instituții a noului sistem de depistare și tratare OMS/CIRCR/DOTS indica rezultate încurajatoare. CPT este satisfăcut de cele văzute. În plus, delegația a remarcat că acești pacienți nu duceau lipsă de medicamente. **CPT recomandă de a veghea, fără întârziere, la aprovizionarea cu medicamente atribuite tuturor pacienților, fie că ele fac sau nu parte din programul citat anterior.**

***

115. Delegația s-a văzut interesată de un proiect de construcție a unui spital penitenciar de aproximativ de 200 de locuri pentru pacienții care suferă de tuberculoză de la Rezina, efectuat cu ajutorul ONG Caritas-Luxemburg. Deschiderea acestui spital ar trebui să permită asigurarea cu condiții de aflare și de îngrijire potrivite pacienților bolnavi de tuberculoză. În plus, el ar permite micșorarea numărului pacienților în Colonia nr. 8 și în spitalul penitenciar, ca și ameliorarea condițiilor de întreținere în aceste două instituții. **CPT îndeamnă autoritățile moldovenești de a acorda o prioritate importantă la deschiderea acestui spital.**

7. Alte subiecte

a. disciplina

116. Regulile ce țin de domeniul disciplinei au fost expuse în paragraful 118 a raportului referitor la vizita din 1998. Este de menționat că cea mai severă sancțiune disciplinară prevede plasarea în celula disciplinară (10 zile pentru persoanele arestate preventiv și 15 zile pentru condamnații adulți, 5 zile (până la 7 zile în caz de recidiv) pentru minori).

117. Condițiile materiale inacceptabile din cartierele disciplinare ale Închisorii nr. 3 nu s-au ameliorat (îmbunătățit) (cf. paragraful 119 al raportului referitor la vizita din 1998), din motive economice. În Închisoarea nr. 2, administrația a decis să nu mai utilizeze cartierul disciplinar a cărui condiții erau inadmisibile. CPT relevă această decizie cu satisfacție. Delegația este, de asemenea, satisfăcută de faptul că în scrisoarea din 5 noiembrie 2001, autoritățile moldave au indicat că celula din blocul 3 (fără acces la lumina naturală și cu aerisire și iluminare mediocre), care servea în timpul vizitelor ca celulă disciplinară, nu mai era utilizată. Condițiile materiale din celulele cartierelor disciplinare din Coloniile nr. 8 și nr. 9 (destinate printre altele pentru pacienții spitalului Pruncul), erau aceleași care au fost observate în Închisorile nr. 2 și nr. 3.

Invers - este de salutat faptul că - 2 celule disciplinare de la Închisoarea din Cahul beneficiază de un acces satisfăcător la lumina naturală și au o aerisire adecvată.

118. Evident, pentru a corecta defectele materiale și a ameliora condițiile acceptabile în cartierele disciplinare din Închisoarea nr. 3 și Coloniile 8 și 9, va fi nevoie de anumite investiții

financiare, ceea ce pare a fi dificil de realizat la ora actuală. În aceste condiții, folosind drept exemplu constatările din Închisoarea nr. 2, **CPT recomandă ca cartierele disciplinare din Închisoarea nr. 3 și Coloniile 8 și 9 să nu mai fie utilizate în starea actuală și deținuții, cărora le se aplică sancțiunea de a fi trimiși în celulele disciplinare, să fie plasați în celulele ce beneficiază de acces la lumina naturală și au o aerisire adecvată.** Punerea în aplicare a acestei recomandări ar putea să implice un recurs mai rigid la această sancțiune disciplinară.

119. Plecînd de la alte observații făcute de delegație, **CPT recomandă de a veghea ca toți deținuții sancționați disciplinar să beneficieze de cel puțin o oră pe zi de plimbări la aer liber.**

b. contactele cu exteriorul

120. Conform legislației în vigoare, învinuiții au dreptul, cu acordul organului de anchetă, la 1 ori 2 ore de vizită pe lună. Condamnații au drept la opt vizite de scurtă durată (de la 2 la 4 ore) și la 4 vizite de lungă durată (de la 24 ore la 5 zile) pe an. Corespondența persoanelor condamnate nu este limitată, pe când cea a învinuiților depinde de organul de anchetă. CPT a notat că problema ce se referă la contactele învinuiților cu lumea exterioară va fi revăzută în cadrul reformelor legislative care se petrec. În această privință, **CPT poate numai să revină la recomandarea făcută în paragraful 61 mai sus. El dorește, de asemenea, să știe dacă în contextul acestor reforme, confidențialitatea corespondenței învinuiților și condamnaților cu avocatul lor va fi garantată.**

121. Referitor la condițiile de desfășurare a vizitelor, CPT notează ameliorările intervenite la Închisoarea nr. 3 (refacerea camerelor pentru discuții, pentru vizitele de scurtă durată, amenajarea camerelor pentru vizitele de lungă durată a condamnaților). Totuși, suprafețele de vizite rămân încă insuficiente, avînd în vedere capacitatea instituției. Această remarcă se referă, de asemenea, și la alte instituții vizitate. **CPT invită autoritățile moldave să dezvolte pe cât este posibil infrastructurile destinate vizitelor în instituțiile vizitate.**

c. proceduri de plângeri și de inspecție.

122. În starea actuală a textelor legislative, deținuții au un acces confidențial la Avocatul Parlamentar și la procuror. Cu toate acestea, în practică, plîngerile erau înaintate deschise serviciului de plângeri a instituțiilor penitenciare, care purcedea la înregistrarea lor, cât și a răspunsurilor. În plus, așa stăteau lucrurile și pentru plîngerile sau cererile făcute la organismele internaționale, ca Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Autoritățile moldave au indicat că aceste întrebări sunt revăzute în cadrul reformelor în curs.

Din partea sa, CPT consideră că măsurile pe o așa întrebare fundamentală, pot fi luate, fără să se aștepte, pe calea instrucțiunilor. În consecință, **el recomandă de a veghea imediat, ca, conform dispozițiilor actualmente în vigoare, deținuții să aibă în mod efectiv, în tot ansamblul instituțiilor penitenciare, un acces confidențial la procuror și la Avocatul Parlamentar, cât și la organele internaționale.**

Comitetul speră că vor fi luate măsuri pentru ca Președintele CPT să figureze printre instanțele la care deținuții pot să aibă un acces confidențial.

123. CPT a relevat că Avocatul Parlamentar este de asemenea abilitat să viziteze locurile de detenție. Totuși, după întrevvedereă avută cu instanța dată, el folosea rar această împuternicire. **CPT consideră că această instituție ar putea contribui mult la prevenirea maltratărilor, făcînd uz de propria inițiativă, de împuternicirea sa de a vizita locurile de detenție. În**

timpul acestor vizite, este important de a avea grijă de a pleca în instituțiile de detenție și de a intra spontan în contact cu deținuții.

E. Garnizoana Comandamentului militar din Chișinău.

124. Delegația n-a primit nici o plângere de maltratare fizică a persoanelor deținute în Garnizoana Comandamentului militar din Chișinău.

125. Celulele garnizoanei dispuneau de 30 de locuri. În timpul vizitei acolo erau deținuți 14 militari, dintre care 6 bănuți de comiterea unei infracțiuni penale, iar 8 din motive disciplinare.⁹

Celulele individuale măsurau 6 m², ceea ce este adecvat. Celulele colective variaau de la 11 m² la 15 m² și puteau conține până la 5 persoane. Așa un grad de ocupare este foarte înalt.

Celulele erau curate, aerisite corect și beneficiau de o iluminare artificială adecvată, însă cu părere de rău nu aveau lumină naturală. Ele erau echipate cu platforme pentru somn, iar celulele rezervate pentru militarii învinuiți aveau de asemenea un taburet și o masă. În afară de aceasta, militarii învinuiți mai dispuneau pentru noapte de saltea și de cuverturi. Totodată, aceasta nu era cazul pentru militarii plasați în arest disciplinar. Militarilor li se propunea masa de trei ori pe zi și dispuneau de produse de igienă corporală. În plus, ei aveau acces la duș o dată în două zile.

În sfârșit, în fiecare zi li se oferea o plimbare de la o oră la o oră și jumătate.

126. CPT recomandă autorităților moldave de :

- **a pune la dispoziția oricărui militar, constrâns să petreacă noaptea în detenție, o saltea și cuverturi curate;**
- **a reduce nivelul de ocupare posibil în celulele colective ;**
- **a amenaja accesul adecvat la lumina naturală în celule și de a le echipa pe toate cu masă și taburete.**

CPT dorește în egală măsură să fie informat despre garanțiile ce se referă la **procedura de punere în arest disciplinar** (de exemplu, militarul dat, poate el să aducă la cunoștință punctul său de vedere instanței disciplinare ? Dispune el de căile de recurs pentru a contesta sancțiunea de punere în arest disciplinar ?).

III . RECAPITULĂRI ȘI CONCLUZII

127. În 2001, situația social economică în Moldova rămânea foarte grea. Această situație aducea urmări grave asupra tratamentului persoanelor private de libertate și a condițiilor lor de detenție. CPT a luat întotdeauna în vedere conjunctura social-economică gravă în evaluarea și în recomandările sale. Totuși, Comitetul a reamintit cu insistență că nimic nu ar justifica maltrătarile față de persoanele private de libertate.

A. Instituții subordonate Ministerului Afacerilor Interne

128. În timpul vizitei din 2001 în Moldova, delegația CPT a cules plângeri generalizate de maltratare fizică a persoanelor private de libertate de către poliție. Într-un număr mare de cazuri, maltrătarile fizice invocate erau de așa o gravitate încât ar fi putut considerate ca tortură. Aceste

---

⁹ În conformitate cu Regulamentul disciplinar al forțelor armate, arestul disciplinar poate dura până la zece zile.

plângeri - care veneau cât de la bărbați atât și de la femei, adulți sau minori, bănuți de infracțiuni penale sau administrative – vizau serviciile operative ale poliției din toată țara și se refereau mai mult la perioadele de interogare. De asemenea, au fost și plângeri de maltratare pe parcursul interpelărilor și escortei poliției.

În schimb, delegația CPT a auzit puține plângeri de maltratare din partea personalului de supraveghere din IDP vizitate.

129. Formele de maltratare invocate erau în ansamblul lor similare celor descrise în raportul referitor la prima vizită a CPT în 1998, la care se mai adăugau variante noi (de exemplu, șoc electric aplicat cu un aparat manual, ace înfipite sub unghii). Într-un anumit număr de cazuri, medicii delegației au observat pe corpurile persoanelor deținute leziuni și / sau alte semne compatibile cu plângerile de maltratare auzite.

130. În fața deteriorării generale a situației, delegația a comunicat autorităților moldave o observație pe loc, în virtutea articolului 8, paragraful 5 al Convenției, cerându-le să ducă fără întârziere o anchetă aprofundată și independentă asupra metodelor utilizate de către serviciile operative ale poliției, în toată țara, în timpul interogatoriilor persoanelor deținute. La zi, această cerere n-a avut efect. CPT a încurajat autoritățile moldave să ducă imediat o astfel de anchetă și să-l informeze într-un termen de trei luni despre rezultatele acesteia.

131. CPT a chemat autoritățile moldave să se apuce în prezent în serios de efectuarea ansamblului de recomandări care se conțin în raportul său referitor la vizita din 1998 în domeniul formării profesionale și a recrutării funcționarilor de poliție. Făcând aceasta, Comitetul a precizat că trebuia de integrat principiile drepturilor omului în formarea profesională practică a gestiunii situațiilor de risc înalt, așa ca interpelarea și interogatoriul suspectilor.

CPT a recomandat în egală măsură de a sensibiliza judecătorii și procurorii să îndeplinească activ rolul lor determinant în domeniul prevenirii maltratărilor și să vegheze examinarea tuturor plângerilor de maltratare pe care le primesc și dacă este cazul să impună sancțiunile adecvate. Aceasta ar face să se schimbe părerea asupra acelor tendințe de a recurge la maltratare.

132. În ceea ce privește garanțiile fundamentale împotriva maltratării, legislația moldavă actuală nu prevede întotdeauna expres dreptul persoanelor bănuite de comiterea unei infracțiuni penale de a informa pe cineva despre situația lor chiar de la începutul deținerii lor de poliție. Tot odată, acest drept este prevăzut în proiectul Codului de procedură penală. Acesta este un pas important în sens bun. Aceasta fiind, proiectul prevede de asemenea că judecătorul poate decide, în cazuri excepționale de a întârzia până la cinci zile exercițiul dreptului de informare a apropiaților despre detenția persoanei. Recunoscând întru totul că poate să fie necesar în mod excepțional, în interesul anchetei penale de a întârzia exercițiul acestui drept pentru o perioadă scurtă, CPT a subliniat că a refuza până la cinci zile exercițiul acestui drept este de nejustificat. Comitetul a preconizat o perioadă maximală de 48 de ore.

De asemenea, Comitetul a recomandat de a veghea ca dreptul persoanelor bănuite de comiterea unei infracțiuni penale de a avea acces la un avocat de la începutul detenției sale să fie respectat din plin în practică.

În ceea ce privește persoanele private de libertate în virtutea Codului Contravențiilor administrative, CPT a recomandat că ele beneficiază de asemenea de drepturile de a informa pe cineva despre situația lor și de a avea acces la un avocat chiar de la începutul privării lor de libertate.

CPT a mai recomandat autorităților moldave de a recunoaște expres, în prezent, persoanelor reținute, fie că este vorba de persoane bănuite de infracțiune penală sau administrativă, accesul la un medic de la începutul privării lor de libertate.

133. Dacă unele ameliorări (în principiu fără incidente financiare majore) recomandate de CPT referitor la condițiile de detenție au fost făcute, comisariatele de poliție de district ar putea pe viitor să fie adaptate la perioade de detenție de scurtă durată. În acest context, CPT a cerut în egală măsură de a garanta fără întârziere ca toate persoanele deținute în comisariatele de district să aibă acces în orice moment la apă potabilă, iar dacă sunt deținute mai mult de câteva ore, să li se propună de mâncare.

134. Pe parcursul vizitei din 2001, delegația CPT n-a găsit nici o urmă de executare a măsurilor provizorii recomandate în raportul său referitor la vizita din 1998, destinate să garanteze în IDP condițiile elementare de detenție, care să respecte exigențele fundamentale ale vieții.

În răspuns la observația făcută pe loc de către delegație, autoritățile moldave au indicat că un proiect de decizie al Guvernului prevedea alocarea mijloacelor suplimentare pentru renovarea IDP, pentru apropierea alimentației de normele prevăzute și pentru procurarea produselor dezinfectante. CPT a subliniat că adoptarea și punerea în funcție a acestei decizii trebuie să fie considerate ca o problemă urgentă.

De asemenea, Comitetul a formulat o serie de recomandări destinate de a ameliora îngrijirea medicală în IDP.

135. În sfârșit, IDP din Ministerul Afacerilor Interne nu vor putea nici odată să ofere persoanelor plasate în detenție provizorie condiții de detenție adaptate pentru perioade îndelungate, respectiv mai multe luni. Deci, CPT a recomandat autorităților moldave de a dubla eforturile pentru a realiza în cel mai scurt timp proiectul lor - datând din 1998 - de a transfera integral responsabilitatea asupra învinuiților de la Ministerul Afacerilor Interne la Ministerul Justiției.

B. Instituțiile de detenție provizorie a Serviciului de Informare și de Securitate din Republica Moldova

136. CPT se bucură de condițiile de detenție în această instituție, care constituie un model de urmat. Celulele erau spațioase și curate, beneficiau de un acces satisfăcător la lumina zilei, de o iluminare artificială adecvată și de o aerisire convenabilă și erau corect echipate. În plus, persoanele deținute aveau acces la două trei ore de plimbare pe zi în locuri adecvate.

C. Serviciul de grăniceri.

137. Pe parcursul vizitei, situația și drepturile persoanelor ne-admise, care se aflau în sala de tranzit a aeroportului Chișinău, făceau obiectul unui vid juridic. Autoritățile moldave se străduiau să acopere acest vid. CPT a recomandat de a veghea ca străinilor reținuți (care cer azil politic sau nu) să li se recunoască expres garanțiile fundamentale identificate în raportul său, și anume dreptul de a informa un apropiat sau un terț la alegere despre situația lor și dreptul la acces la un avocat și la un medic.

În ceea ce privește condițiile materiale, CPT a recomandat că persoanele ne-admise, plasate în sala de tranzit să aibă acces în timpul nopții la localul de odihnă al persoanelor reținute (după necesitate alte localuri similare să fie amenajate) și că persoanele lăsate pentru o perioadă îndelungată să beneficieze de o oră la aer în fiecare zi.

B. Instituțiile subordonate Ministerului Justiției

138. În 2001, instituțiile penitenciare vizitate erau grav afectate de conjunctura economică a țării și, din toate punctele de vedere (hrană, electricitate, apă, încălzire, medicamente), se găsea în situație de penurie gravă. CPT a recunoscut pe deplin eforturile demne de laudă depuse de administrația penitenciară moldavă, pentru rezolvarea problemelor cele mai acute. Totodată, CPT a menționat că există cerințe fundamentale ale vieții, care trebuie asigurate de către stat persoanelor aflate în grija sa în toate circumstanțele. Niciodată nimic nu ar putea elibera statul de această responsabilitate. În consecință, CPT a chemat autoritățile moldave la cel mai înalt nivel să ia fără întârziere măsurile necesare cu scopul ca toate instituțiile penitenciare din Moldova să-și poată asuma adecvat aceste cerințe.

139. Vizita din 2001 a arătat autorităților moldave urgența de a concretiza proiectele lor de reformă legislativă destinate combaterii fenomenului suprapopulării. Extinderea localurilor penitenciare nu constituie o soluție; este mai bine de a revedea legislațiile și practicile în vigoare în materie de detenție provizorie și de executare a pedepselor, cât și evantaiul sancțiunilor non privative de libertate disponibile. CPT a chemat autoritățile să elaboreze fără să mai aștepte o politică globală și coerentă de combatere a suprapopulării în sistemul penitenciar, ținând cont de principiile și de măsurile enunțate în Recomandarea nr. R (99) 22 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitor la suprapopularea în închisori și inflația carcerală.

140. În trei instituții penitenciare vizitate (Închisoarea nr. 2 din Bender, Închisoarea nr. 5 din Cahul, Închisoarea nr. 3 din Chișinău), delegația a cules plângeri de maltratare fizică a deținuților (lovituri cu picioarele și cu pumnii, lovituri cu măciuca) din partea gardienilor. Menționând, că conducerile instituțiilor nu tolerau abuzul și luau măsuri odată ce aveau cunoștință de ele, CPT a recomandat responsabililor locali a trei instituții penitenciare numite mai sus, de a redubla vigilența și de a aminti regulat, că maltratarea persoanelor private de libertate nu sânt acceptabile și că vor fi sever sancționați.

CPT , în plus, a recomandat autorităților moldave de a intensifica eforturile în vederea dezvoltării formării profesionale a personalului penitenciarelor.

141. CPT este foarte preocupat de situația de intimidare și de violență între deținuți, care domnea în Colonia nr. 8 din Bender. Cădat, jocuri de hazard ilicite, maltratare între deținuți, abuzuri sexuale, servirea castei “umiliților” au fost descrise atât de deținuți cât și de unii membri ai personalului ca fiind practică curentă. CPT a precizat principiile directe ale strategiei de luptă contra violenței și intimidării între deținuți, de care trebuie de ținut cont în măsurile care trebuie luate în Colonia nr. 8.

142. Condițiile materiale în instituțiile vizitate erau peste tot precare; cu toate acestea trebuie de subliniat eforturile constatate pentru ameliorarea pe cât se poate unele din aspectele lor. Vizita urmată la Închisoarea nr. 3 din Chișinău a scos în evidență evoluții pozitive de care CPT este foarte bucuros (suprimarea jaluzelelor care astupau ferestrele celulelor care dădeau în interiorul instituției; reparații mari în încălzire; renovarea dușurilor centrale). Aceasta fiind, luând aparte un acces mai bun la lumina naturală, condițiile de viață și de igienă foarte rele constatate în 1998 în celulele clădirilor I, II, și III nu s-au schimbat ; dar din contra suprapopularea acută în aceste clădiri le înrăutățește și mai tare. CPT a încurajat mult autoritățile moldave de a merge cu perseverență pe calea ameliorărilor. În cadrul proiectelor progresive de renovare prevăzute, el a recomandat ca să fie dată prioritate absolută ameliorării condițiilor materiale în celulele clădirilor I, II, III.

La închisoarea nr. 2 din Bender, condițiile materiale de detenție erau foarte variate, de la relativ acceptabile (la etajul I al clădirii) la de-a dreptul mediocre (la etajele III și IV al clădirii

I și în clădirile II și III). Au fost recomandate diferite măsuri pentru a remedia deficiențele constatate, și anume suprimarea jaluzelelor la ferestrele celulelor care le aveau. În această privință, CPT a subliniat că lumina naturală și aerul curat reprezintă două elemente fundamentale ale vieții la care are dreptul orice deținut.

Închisoarea nr. 5 din Cahul oferea cele mai bune condiții materiale printre instituțiile vizitate. În particular, celulele beneficiau de un bun acces la lumina naturală, de o iluminare artificială acceptabilă și de o aerisire corectă.

143. Absența unui program de activități organizate era o caracteristică comună a instituțiilor sus menționate, cu toate că au fost făcute unele eforturi la Închisoarea nr.3, în urma recomandărilor precedente ale CPT . În acest domeniu, Comitetul a recomandat în particular de a acorda o înaltă prioritate la dezvoltarea programelor de activități cu minorii. Trebuie de continuat activ de a depune eforturi pentru organizarea și petrecerea activităților sportive și de odihnă pentru deținuții adulți.

144. Situația condamnaților pe viață a cunoscut anumite evoluții în timpul vizitei din 2001, de care CPT a fost satisfăcut. Deschiderea cu câteva zile înainte de vizită a unui cartier specific pentru acești condamnați la închisoarea nr. 17 din Rezina, a ameliorat considerabil condițiile lor materiale de detenție. Regimul lor de detenție rămânea încă de definit și CPT a recomandat de a accelera lucrările în acest scop, ținând cont de principiile pe care le-a prezentat în acest domeniu.

145. Referitor la îngrijirea medicală în coloniile și închisorile vizitate, CPT în particular a chemat autoritățile moldave ca ele să ia măsurile necesare pentru ca toate instituțiile penitenciare să dispună de o aprovizionare satisfăcătoare cu medicamentele necesare, acordând o prioritate deosebită medicamentelor destinate tratării tuberculozei. Cât privește ultima boală, CPT a subliniat că este esențial ca noul sistem de depistare și de tratare standardizată, care funcționează în unele instituții, conform recomandărilor OMS și CICR, să cuprindă ansamblul de instituții penitenciare pe cât este posibil. CPT a mai recomandat de a veghea formarea condițiilor materiale de cazare a deținuților bolnavi de tuberculoză, care să fie prielnice pentru îmbunătățirea sănătății lor. Vorbind despre deținuții bolnavi de HIV, CPT a reluat recomandarea sa de a elabora o politică pentru a pune capăt excluderii lor din viața socială.

146. Referitor la instituțiile penitenciare cu profil medical vizitate, și anume Colonia nr. 8 și spitalul penitenciar din Pruncul, Comitetul a insistat mult ca aceste locuri să dispună în permanență de o aprovizionare adecvată cu apă, electricitate și combustibil. Printre altele CPT a cerut precizări referitor la Programul de renovare a Coloniei nr. 8 (care era într-o stare de deteriorare avansată), program anunțat pentru anul 2002.

CPT în egală măsură a recomandat autorităților moldave de a acorda o înaltă prioritate deschiderii spitalului penitenciar pentru pacienții bolnavi de tuberculoză la Rezina. Deschiderea acestei instituții ar trebui să permită de a asigura condiții de aflare și de îngrijire adaptate pentru astfel de pacienți și de asemenea de a micșora numărul de pacienți în Colonia nr. 8 și la Pruncul și de a ameliora condițiile de aflare în aceste instituții.

147. Printre alte chestiuni ce țin de mandatul său, CPT a examinat cele ce se referă la disciplină, la contactele cu lumea din exterior și la procedurile de plângeri și de control. În particular, este necesar de a ridica recomandarea sa conform căreia cartierele disciplinare de la Închisoarea nr. 3 și de la Coloniile nr. 8 și 9 nu trebuie să fie mai mult utilizate în starea lor actuală și că deținuții, care suportă sancțiunea de punere în celula disciplinară, să fie plasați în celule care beneficiază de acces la lumina naturală și de o aerisire adecvată.

E. Garnizoana Comandamentului militar din Chișinău

148. Delegația n-a primit nici o plângere de maltratare fizică a persoanelor deținute în garnizoană.

În ceea ce privește condițiile de detenție, CPT a recunoscut printre altele de a pune la dispoziția fiecărui militar supus să petreacă noaptea în detenție, o saltea și cuverturi curate. În plus, trebuie de amenajat un acces adecvat la lumina naturală în celule și să fie toate echipate cu masă și taburete.

F. Măsurile care trebuie de luat în urma recomandărilor, comentariilor și cererilor de informație a CPT.

149. Diferitele recomandări, comentarii, și cereri de informație formulate de CPT sunt rezumate în Anexa I a prezentului raport.

150. CPT cere autorităților moldave de :

- a transmite **imediat** un raport de urmare ca răspuns la raportul CPT referitor la vizita din 1998 ;
- a-l informa într-un **termen de trei luni** din ziua trimiterii prezentului raport, rezultatele anchetei cerute în paragraful 25 al raportului ;
- a-l informa într-un **termen de trei luni** din ziua transmiterii prezentului raport, despre urmările date proiectului deciziei guvernamentale, care prevede mijloace suplimentare pentru IDP, menționat în paragraful 58 al raportului.

151. În ceea ce privește alte recomandări, comentarii și cereri de informație formulate în raport, Comitetul cere autorităților moldave de a-i transmite într-un **termen de șase luni** un raport conținând o expunere completă a măsurilor luate pentru a pune recomandările în executare cât și răspunsurile la comentariile și cererile de informație.

ANEXA I

LISTA RECOMANDĂRILOR, COMENTARIILOR ȘI CERERILOR DE INFORMAȚIE A CPT

I. ÎNTRUDUCERE

Comentarii

- autoritățile moldave trebuie să depună eforturi destinate sensibilizării la nivel local, personalul din locurile de privațiune de libertate referitor la mandatul și împuternicirile CPT (paragraful 7);
- CPT speră mult că vor fi făcute eforturi pentru a informa în mod adecvat toate instituțiile implicate cu conținutul prezentului raport (paragraful 7) ;
- CPT cheamă cu toată voința la concretizarea rapidă a Planului de Acțiune pentru reformele judiciare în țară. El speră mult că toți cei care intervin în procesul de realizare a acestor reforme vor ține cont de recomandările Comitetului, destinate să întărească protecția persoanelor private de libertate împotriva torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (paragraful 12).

Cererile de informație

- o listă completă a locurilor unde persoanele pot fi private de libertate de către serviciul de grăniceri (paragraful 8).

II. CONSTATĂRI FĂCUTE ÎN TIMPUL VIZITEI ȘI MĂSURILE PRECONIZATE

A. Instituții ce țin de Ministerul Afacerilor Interne

1. Observații preliminare

Recomandări

- de a lua măsuri adecvate pentru a distruge practica expusă la paragraful 20 și de a veghea la aceea ca detenția și interogarea persoanelor bănuite de comiterea unei infracțiuni penale să fie întotdeauna efectuate cu respectul strict al dispozițiilor Codului de procedură penală (paragraful 20) ;
- de a lua neîntârziat măsuri cu scopul de a asigura respectul strict al termenelor legale de reținere și de prezentare în fața judecătorului și de a garanta ca nici o persoană să nu fie menținută într-un IDP fără ordinul de detenție valabil (paragraful 21).

Cereri de informație

- comentariile autorităților moldave asupra cauzei menținerii în IDP al Departamentului de combatere a crimei organizate și a corupției din Chișinău, a deținuților plasați în detenție provizorie pe durata întreagă a detenției provizorii (paragraful 15);
- este prevăzut de a prezenta suspiecții Procurorului, care trebuie să autorizeze prelungirea detenției mai mult de 24 de ore ? (paragraful 16) ;
- în cadrul proiectului Codului Contravențiilor administrative, care va fi procedura prevăzută pentru prelungirea reținerii mai mult de 24 ore (autoritatea competentă care decide prelungirea, etc.) ? (paragraful 18);
- care este durata maximă în care poliția poate deține vagabonzii / cerșetorii din propria autoritate și care este procedura urmată în caz de prelungire a detenției ? (paragraful 19) .

2. Tortura și alte forme de maltratări

Recomandări

- în conformitate cu articolul 3 al Convenției, de a duce imediat o anchetă aprofundată și independentă asupra metodelor utilizate de serviciile operative în toată țara, în timpul interogatoriilor persoanelor deținute și de a transmite într-un termen de trei luni din ziua transmiterii prezentului raport, rezultatele acesteia (paragraful 25);
- de a începe în prezent, în serios, realizarea ansamblului de recomandări formulate în paragrafele 26 și 26 al raportului referitor la vizita din 1998, în ceea ce privește formarea profesională și recrutarea funcționarilor de poliție. Privitor la formarea profesională, trebuie de integrat principiile drepturilor omului în formarea practică a gestionării situațiilor de risc înalt, așa ca interpelarea și interogarea suspectilor (paragraful 27);
- de a sensibiliza judecătorii și procurorii de a îndeplini activ rolul lor determinant în domeniul prevenirii maltratării (paragraful 30);
- de a stabili, în urma unui examen medical a persoanelor private de libertate, un raport care să conțină: i) o expunere pe scurt a declarațiilor făcute de interesat care sunt pertinente pentru examenul medical (incluzând descrierea stării sale de

sănătate și orice plângere de maltratare); ii) un extras al constatărilor medicale obiective, fondate pe o examinare profundă; concluziile medicului fondate în lumina punctelor i) și ii). Mai mult ca atât, la cererea persoanei deținute, medicul ar trebui să-i elibereze un certificat medical cu descrierea fiecărei leziuni observate (paragrafele 32 și 97);

- retransferarea deținuților în localurile poliției trebuie să fie cerută numai de organul de anchetă, doar dacă aceasta este absolut inevitabil; o astfel de măsură trebuie să fie subordonată autorizației procurorului / judecătorului competent (paragraful 33).

Cereri de informație

- comunicarea la timpul dorit a deciziei tribunalului după sesizarea procuraturii în cauza expusă în paragraful 24 (paragraful 24) ;
- confirmarea despre ceea ce a fost reamintit funcționarilor de poliție pe calea declarației oficiale, emanând de la autoritatea politică la cel mai înalt nivel, și anume că ei trebuie să fie respectuoși față de drepturile persoanei pe care le dețin și că maltrătarile aduse acestor persoane vor face obiectul sancțiunilor severe (paragraful 27);
- comentariile autorităților moldave referitor la dezvoltarea metodelor de anchetă moderne (paragraful 28) ;
- progresul realizat în elaborarea Codului de deontologie pentru poliție (paragraful 29) ;

pentru 2001 :

- numărul de plângeri de maltratare de către forțele de ordine cu care a fost sesizată Direcția Securității Interioare și numărul de urmăriri penale / disciplinare declanșate în urma acestora;
- un extras de sancțiuni penale și disciplinare pronunțate în urma la astfel de plângeri (paragraful 31).

3. Garanțiile fundamentale împotriva maltratării

Recomandări

- de a amenda proiectul Codului de Procedură penală în ceea ce privește dreptul persoanelor bănuite de comiterea unei infracțiuni penale de a informa o persoană apropiată despre locul unde ele se află, în lumina considerațiilor dezvoltate în paragraful 35 (paragraful 35).
- de a prevedea expres pentru persoanele private de libertate, în virtutea Codului Contravențiilor administrative, dreptul de a informa de situația lor o persoană apropiată sau un terț la alegerea lor, chiar de la începutul privării lor de libertate (paragraful 36);
- a veghea ca dreptul de acces la avocat de la începutul detenției persoanelor bănuite de o infracțiune penală să fie realizat pe deplin și obiectiv în practică (paragraful 37);
- a veghea ca persoanele deținute să aibă posibilitatea de a primi vizitele avocatului în condiții care să garanteze din plin caracterul confidențial al convorbirii (paragraful 37);
- de a include în Codul Contravențiilor administrative dispoziții care să recunoască expres oricărei persoane deținute, de la începutul privării sale de libertate, dreptul de acces la avocat, în aceiași termeni ca și pentru persoanele bănuite de o infracțiune penală (paragraful 38);

- de a recunoaște expres persoanelor deținute dreptul la acces la un medic chiar de la începutul privării lor de libertate, în termeni reamintiți în paragraful 39 (paragraful 39);
- de a garanta ca toate examinările medicale a persoanelor private de libertate de către poliție să fie efectuate fără ca să fie ascultate și, la cererea contrară a medicului în caz particular, nu în văzul funcționarilor poliției (paragraful 39) ;
- de a reaminti clar și precis tuturor organelor de poliție (dacă este necesar pe calea instrucției) obligațiile ce le revin în virtutea articolului 6 al Codului de procedură penală și a legii cu privire la poliție, în ceea ce privește informarea persoanelor deținute referitor la drepturile lor (paragraful 40);
- de a preciza mai clar în cadrul proiectului noului Cod al Contravențiilor administrative, că obligația de a informa o persoană reținută despre drepturile sale (incluzând cele numite în paragrafele 36, 38, și 39 ale raportului) trebuie să se aplice chiar de la începutul reținerii administrative (paragraful 40);
- de a reconsidera întrebarea privitor la elaborarea și punerea la dispoziția sistematică a persoanelor deținute (pentru orice cauză care n-ar fi) a unui formular care să expună într-un mod concis și clar integralitatea drepturilor lor. În plus, persoanele deținute ar trebui să semneze o declarație care să ateste că ele au fost informate despre drepturile lor într-o limbă pe care o înțeleg (paragraful 41);
- de a elabora un cod de conduită a interogatoriilor de poliție (paragraful 42);
- de a lua fără întârziere toate măsurile necesare cu scopul ca, în toată Republica Moldova, exigența consistând în consemnarea reținerii / detenției unei persoane să fie respectată (paragraful 43);
- de a asigura ca persoanele private de libertate în instituțiile de poliție să aibă un acces confidențial la instanțele naționale abilitate să primească plângeri (paragraful 45).

Comentarii

- persoanele deținute ar trebui să poată corespunda în mod confidențial cu avocatul lor (paragraful 37);
- CPT cheamă intens procurorii să se ducă sistematic și pe neașteptate în celulele de detenție și să discute în mod privat cu persoanele deținute; în caz de necesitate, decizia Colegiului Procuraturii din 27 septembrie 1998 ar trebui să fie precizată la punctele date. Ar fi de dorit ca, în toate IDP să se înregistreze faptul că procurorul a efectuat o vizită (paragraful 44);

Cereri de informații

- despre rezultatele date de proiectul unei comisii compuse din experți independenți însărcinați cu examinarea condițiilor de detenție în instituțiile de poliție (paragraful 44).

4. Condiții de detenție

recomandări

- De a lua măsuri în comisariatele de sectoare Buiucani, Ciocana, și Râșcani și, dacă este necesar, în alte comisariate pentru:
  - a. Asigurarea unei iluminări artificiale cât și a unei aerisiri adecvate;
  - b. Ca orice persoană constrânsă de a petrece noaptea în detenție să dispună de o saltea și de cuverturi curate ;
  - c. Ca celulele și anexele sanitare să fie menținute într-o stare de curățenie satisfăcătoare (paragraful 51);

- să vegheze asupra faptului că comisariatele de sector să fie rezervate detenților de scurtă durată (paragraful 51);
- de a garanta fără întârziere ca toate persoanele deținute în comisariatele de sector să aibă acces în orice moment la apă potabilă și celor deținuți mai mult de câteva ore să li se propună de mâncare (paragraful 52);
- de a da instrucțiuni clare personalului de supraveghere din IDP ca deținuții plasați în celulele care nu dispun de toaletă să fie extrași imediat la cererea lor pe parcursul zilei pentru a fi conduși la toaletă (paragraful 58);
- de a reduce în cel mai apropiat timp suprapopularea în IDP din Chișinău și de a respecta nivelul de ocupare fixat (paragraful 59);
- de a veghea ca toate persoanele deținute în IDP să dispună de saltele și de cuverturi curate (paragraful 59);
- de a autoriza în toate IDP, ca persoanele deținute să primească colete de la începutul detenției lor și să dispună de lectură (paragraful 59)
- de a veghea, în orice circumstanță, strict regula de separare al maturilor de minori (paragraful 59);
- de a modifica, în lumina observațiilor făcute în paragraful 60, instrucțiunile ce se conțin în Statutul Serviciului de Poliție însărcinat cu supravegherea și escorta învinuților (aprobat prin Ordinul nr. 112 din 28 iunie 1996) referitor la specificările materiale stabilite pentru carceri (paragraful 60);
- de a revedea reglementarea și practica privitor la contactele cu lumea din exterior pentru persoanele private de libertate în IDP, în lumina observațiilor făcute în paragraful 61 (paragraful 61);
- a supune persoanele deținute la un veritabil examen medical la sosirea lor în IDP (paragraful 62);
- de a întări echipa de îngrijire medicală din IDP Chișinău, ținând cont de observațiile făcute în paragraful 62 și a asigura o prezență regulată a unui felcer în alte IDP vizitate (paragraful 62);
- de a lua fără întârziere măsurile necesare pentru ca deținuții să dispună de medicamentele necesare și ca tratamentele în deosebi împotriva tuberculozei să nu fie întrerupte (paragraful 62);
- de a veghea ca depistarea maladiei HIV a deținuților să fie efectuată cu consimțământul clar al persoanelor implicate (paragraful 62);
- de a redubla eforturile pentru a realiza în cel mai scurt timp proiectul de transfer integral a responsabilității învinuților Ministerului de Justiție (paragraful 63);

cerere de informație

- într-un termen de trei luni de la transmiterea acestui raport de a informa despre rezultatele date de proiectul de decizie guvernamentală care prevede alocarea mijloacelor suplimentare pentru îmbunătățirea condițiilor materiale în IDP (paragraful 58);
- referitor la urmările date scoaterii din uz a celulei nr. 1 din IDP din Anenii – Noi (paragraful 60);
- copia Instrucției provizorii referitor la îngrijirea medicală și asistența sanitară epidemiologică în IDP și instituțiile privative de libertate ce țin de Ministerul Afacerilor Interne, aprobat prin Ordinul mixt nr. 77/108 din 14 aprilie 1999 al Ministerelor Afacerilor Interne și Sănătății (paragraful 62).

B. Instituția de detenție provizorie a Serviciului de Informare și Securitate din Republica Moldova

Comentarii

- condițiile oferite în acest IDP sunt un model de urmat (paragraful 65)

C. Serviciile de grăniceri

Recomandări

- de a veghea ca străinilor reținuți (care cer azil ori nu) - fie în Aeroportul Chișinău sau în toată țara - să li se recunoască expres ansamblul de garanții fundamentale definite în paragraful 34 (paragraful 66);
- de a veghea ca persoanele ne admise și plasate în sălile de tranzit a aeroportului din Chișinău :
- să aibă acces în timpul nopții la localul de odihnă pentru persoanele reținute pentru a dormi. În caz de necesitate, ar trebui amenajate alte localuri similare;
- în cazul când se află pentru o perioadă îndelungată să poată beneficia de o oră de aflare la aer în fiecare zi (paragraful 67).

D. Instituii ce țin de Ministerul de Justiție

1. Observații preliminare

Recomandări

- ca autoritățile moldave, la ce mai înalt nivel politic, să ia fără întârziere măsurile ce se impun cu scopul, ca toate instituțiile penitenciare în Moldova să-și poată asuma adecvat exigențele fundamentale a vieții deținuților (paragraful 69);
- de a elabora imediat o politică globală și coerentă de luptă împotriva suprapopulării în sistemul penitenciar, ținând cont de principiile și măsurile enunțate în Recomandarea nr. R 99(22) a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitor la suprapopularea în închisori și inflația carcerală (paragraful 70);
- a aduce, pe cât este posibil, norma de spațiu de viață la cel puțin 4 m² pentru un deținut (paragraful 70).

2. Maltratări

Recomandări

- ca responsabilii locali ai instituțiilor penitenciare nr.2, 3 și 5 să redubleze vigilența și să reamintească la intervale regulate că maltratările persoanelor private de libertate nu sunt acceptabile și vor fi sever sancționate (paragraful 73);
- de a nu mai utiliza boxele de așteptare ale clădirii III de la închisoarea nr. 2 din Bender (paragraful 73);
- de a intensifica eforturile în vederea dezvoltării formării profesionale a personalului penitenciar (paragraful 75);
- de a ține cont de ansamblul de observații făcute la paragrafele 76 și 77 în contextul strategiei de luptă împotriva violenței și intimidării între deținuți și de a le realiza la Colonia nr.8 din Bender (paragraful 77);

cerere de informație

- copia raportului de anchetă desfășurată de Procuratura din Cahul în cadrul evenimentelor survenite la 13 martie 2001 la Închisoarea nr. 5 (paragraful 72) ;
- confirmarea că la Închisoarea nr.2, regulile referitor la utilizarea câinilor sunt în prezent respectate (paragraful 74):

3. Condițiile de detenție a populației din carcerile generale în închisori și colonii

Recomandări

- de a da Închisorii nr. 3 prioritate absolută în ameliorarea condițiilor materiale în celulele clădirilor I, II și III cu scopul, ca în cel mai scurt termen, ele să atingă cel puțin nivelul cartierului de detenție al femeilor (paragraful 83);
- la Închisoarea nr. 2:
- de a scoate jaluzelele de la ferestrele celulelor care sunt dotate cu scopul de a permite un acces adecvat la lumina naturală și la aer curat
- de a face eforturi necesare cu scopul de a ameliora condițiile materiale în toată instituția. Înainte de toate de a veghea ca fiecare deținut să aibă un pat / un loc pentru a dormi și să se purceadă pe cât este posibil la ameliorarea infrastructurii dușurilor (paragraful 85);
- de a acorda o înaltă prioritate dezvoltării programelor de activitate pentru minori ca ei / ele să beneficieze de un program complet de activități educative, de odihnă și de alte activități susceptibile de a stimula potențialele lor de reintegrare socială; sportul ar trebui să constituie o parte importantă al acestui program (paragraful 87);
- referitor la deținuții adulți să se depună activ eforturi de organizare și dezvoltare a activităților sportive și de odihnă la Închisoarea nr.3 din Chișinău, iar la închisorile nr.2 și 5 să se inspire de acest exemplu pentru a face același lucru, aceasta referindu-se și la deținuții condamnați la regim special de închisoare (paragraful 87);
- a veghea ca în toate instituțiile penitenciare toți deținuților să li se propună efectiv în fiecare zi o oră cel puțin de aflare la aer curat (paragraful 88);

comentarii

- la Închisoarea nr. 5 din Cahul de a lua măsuri pentru a redresa situația referitor la insuficiența de paturi pentru deținuți (paragraful 86);

cereri de informație

- comentariile autorităților competente referitor la diferența de aplicare a unor aspecte ale regimului de detenție în dependență de originea deținuților de la Închisoarea nr.2 (paragraful 79);

4. Condițiile de detenție a condamnaților pe viață

Recomandări

- de a accelera lucrările în vederea organizării unor regimuri de detenție a condamnaților pe viață, ținând cont de totalitatea principiilor enunțate în paragraful 94 al raportului referitor la vizita din 1998 (paragrafele 90 și 91);
- de a încuraja personalul penitenciarelor de a comunica și de stabili relații constructive cu această categorie de deținuți (paragraful 90);
- de a lua fără întârziere măsuri ca condițiile materiale din toate celulele condamnaților pe viață de la Închisoarea nr.3 să atingă nivelul celora din celula nr.39 (paragraful 91).

Cereri de informație

- urmările date de proiectul infrastructurilor sportive destinate condamnaților pe viață la Închisoarea nr. 17 din Rezina (paragraful 90).

5. Îngrijirea medicală în închisori și colonii

Recomandări

- la Închisorile nr. 2, 3 și 5, a se strădui de a întări efectivele de felceri și infirmiere și de a organiza consultările specialiștilor, în particular a ginecologului (paragraful 93);
- a se strădui de a suplini în cel mai apropiat timp postul vacant de medic șef la Închisoarea nr.3 și de asemenea postul vacant de medic la Închisoarea nr.2 (paragraful 93);
- de a reamenaja dușurile de la infirmeria Închisorii nr.3 după exemplul renovării dușurilor centrale (paragraful 94);
- de a lua toate măsurile necesare pentru ca toate instituțiile penitenciare să dispună de o aprovizionare satisfăcătoare cu medicamentele adecvate, acordând o înaltă prioritate aprovizionării cu medicamente destinate tratamentului tuberculozei paragrafele (95 și 100);
- de a remedia urgent situația descrisă în paragraful 96 în ceea ce privește supravegherea distribuirii medicamentelor (paragraful 96);
- de a efectua toate consultările / îngrijirile medicale ale deținuților (fie la admitere sau ulterior), fără ca să fie ascultați și - dacă medicul / sau cel care îl îngrijește nu cere altfel în caz particular - nu în văzul personalului penitenciarului (paragraful 98);
- de a veghea imediat ca îngrijirea medicală să fie acordată în interiorul localurilor prevăzute în acest scop (paragraful 98);
- de a remedia situația descrisă în paragraful 99 în ceea ce privește accesul deținuților la un medic / felcer (paragraful 99);
- de a realiza activitățile formulate în paragraful 113 al raportului referitor la vizita din 1998 privitor la perioada prelungită de observație, la eliberarea unităților prevăzute pentru tratarea tuberculozei și recurgerea la criterii stricte și obiective de diagnostic de izolare medicală a pacienților bolnavi de tuberculoză (paragraful 100);
- de a asigura urmarea tratamentului tuberculozei în caz de transferare, plasare în celula disciplinară sau după eliberare (paragraful 100);
- de organiza în instituțiile penitenciare din Moldova condiții materiale de cazare prielnice stării sănătății deținuților bolnavi de tuberculoză (paragraful 101);
- de a elabora o politică care să pună capăt practicii de excludere din activitate a deținuților bolnavi de HIV. Această politică, printre altele, trebuie să comporte un program de educare și informare asupra modalității de transmitere, mijloacele de protecție și punerea în funcțiune a măsurilor preventive adecvate (paragraful 102);
- de a veghea ca orice test de depistare a HIV să fie fondat pe consimțământul clar a persoanelor implicate (paragraful 102);
- de a lăsa decizia referitor la momentul și modalitățile de orice alimentare forțată a unei persoane în greva foamei, la singura inițiativă a medicului implicat, în contextul unei relații medic / pacient și a unei supravegheri constante a stării sale de sănătate (paragraful 107);

comentarii

- este esențial ca noul sistem de depistare și de tratare standardizată a tuberculozei (sistemul OMC/ DOTS) să fie extins asupra ansamblului instituțiilor penitenciare pe cât este de posibil (paragraful 100);
- autoritățile moldave sunt încurajate să stăruie pe calea măririi numărului de eliberări anticipate din motive medicale (paragraful 103);
- CPT are rezerve serioase privitor la atitudinea actuală prezentă în Moldova în ceea ce privește gestiunea grevelor de foame, care nu permite o relație medic / pacient (paragraful 105).

Cereri de informație

- confirmare la aceea că serviciul medical de la Închisoarea nr.3 dispune din nou de un cântar în stare de funcționare, care să permită echipei de îngrijire să efectueze regulat extrasul de greutate al pacienților bolnavi de tuberculoză (paragraful 94).

6. Instituții penitenciare cu profil medical

Recomandări

- în Colonia nr.8, de a evita orice măsură care ar împiedica deținuții de a avea acces satisfăcător la lumina naturală și la aerul proaspăt (paragraful 110);
- de a explora posibilitățile de punere a unui minim de activități la dispoziția deținuților din secția de reabilitare din Colonia nr. 8 (paragraful 110);
- de a veghea la aceea ca toți pacienții din secția de boli infecțioase de la spitalul penitenciar din Pruncul să dispună de aceleași condiții materiale de spitalizare ca și pacienții tratați după sistemul OMS / CICR / DOTS ; de a revedea imediat situația pacienților din camera nr.8, în lumina observațiilor formulate la paragraful 111 (paragraful 111);
- de a veghea ca în permanență regimurile alimentare ale pacienților din Colonia nr. 8 și la spitalul penitenciar Pruncul să ofere complementele nutritive necesare (paragraful 112);
- să se asigure ca Colonia nr. 8 și spitalul penitenciar din Pruncul să dispună în permanență de o aprovizionare adecvată cu apă, electricitate și combustibil (paragraful 113);
- de a veghea imediat ca în Colonia nr.8 și la spitalul penitenciar din Pruncul să fie aprovizionare cu medicamentele necesare pentru toți pacienții (fie că sunt sau nu cuprinși de sistemul OMS/CICR/DOTS) (paragraful 114);
- de a acorda o prioritate înaltă deschiderii spitalului penitenciar pentru pacienții bolnavi de tuberculoză la Rezina (paragraful 115).

Cereri de informație

- precizări referitor la programul de renovare capitală a unei clădirii a Coloniei nr.8 anunțat pentru 2002 (clădirea anume, tipul de renovare întreprins, data de realizare a lucrărilor) (paragraful 110).

7. Alte întrebări

Recomandări

- de a nu mai utiliza în starea lor actuală cartierele disciplinare de la Închisoarea nr.3 și de la Coloniile nr.8 și 9 și de a plasa deținuții, care sunt supuși sancțiunii de punere în celula disciplinară, în celulele care beneficiază de acces la lumina naturală și de o aerisire adecvată (paragraful 118);
- de a veghea ca toți deținuții sancționați disciplinar să beneficieze de cel puțin o oră de afare la aer curat în fiecare zi (paragraful 119);
- în ceea ce privește contactele învinuiților cu lumea exterioară, recomandarea făcută la paragraful 61 se aplică în egală măsură și învinuiților deținuți în instituțiile penitenciare (paragraful 120);
- de a veghea imediat, ca conform dispozițiilor actualmente în vigoare, deținuții să aibă în mod efectiv, în tot ansamblul de instituții penitenciare, un acces confidențial la procuror și la Avocatul Parlamentar, cât și la organele internaționale (paragraful 122).

Comentarii

- autoritățile moldave sunt invitate să dezvolte pe cât este de posibil infrastructurile destinate vizitelor, în instituțiile vizitate (paragraful 121);
- Comitetul speră că vor fi luate măsuri pentru ca Președintele CPT să figureze printre instanțele la care deținuții pot să aibă un acces confidențial (paragraful 122);
- Avocatul Parlamentar ar putea contribui mult la prevenirea maltratărilor făcând uz de propria sa inițiativă, de puterea sa de a vizita locurile de detenție (paragraful 123).

Cereri de informație

- în contextul reformelor legislative în desfășurare, confidențialitatea corespondenței învinuiților și condamnaților cu avocatul lor va fi ea garantată? (paragraful 120).

G. Garnizoana Comandamentului militar din Chișinău

Recomandări

- de a pune la dispoziția fiecărui militar, supus să petreacă noaptea în detenție, o saltea și cuverturi curate (paragraful 126);
- de a reduce nivelul de ocupare posibil în celulele colective (paragraful 126);
- de a amenaja un acces adecvat la lumina naturală în celule și de a le echipa pe toate cu o masă și cu taburete (paragraful 126).

Solicitări de informație

- Care sunt garanțiile care se raportează la procedura de punere în arest disciplinar? (paragraful 126) .

ANEXA II

Lista autorităților naționale, altor instanțe și organizații internaționale și non guvernamentale cu care delegația a avut întrevederi

I. AUTORITĂȚILE NAȚIONALE

Ministerul Justiției

- D. Valeriu TROIENCO Vice-Ministru al Justiției
Directorul Departamentului Instituțiilor Penitenciare
- D. Valeriu SANDU Consilierul Ministrului Justiției

precum și directorii Închisorilor 2, 3, 5 și 17, al Coloniei nr. 8 și spitalului penitenciar din Pruncul

Ministerul Afacerilor Interne

- Colonel Alexandru GHIDULEANOV Chef Adjunct al Inspectoratului General de Poliție
- Locotenent Colonel Pavel DRUJCO Inspector Principal al Direcției Organizare, Analiză și Control al Inspectoratului General de Poliție

precum și Comisarii de poliție al Comisariatelor Bălți, Bender și Ialoveni

Ministerul Apărării

- D. Gheorghe POPA Vice-Ministrul Apărării

Ministerul Sănătății

- D. Gheorghe ȚURCANU Prim Vice Ministru al Sănătății

- D. Liviu Vovc Cheful Direcției Principale
al spitalelor și urgențelor

Serviciul de Informație și Securitate al Republicii Moldova

- D. Valentin DEDIU Director

- D. Valentin FRUNZE Anchetator principal pentru cazuri excepționale

II. ALTE INSTANȚE

Procuratura Generală

- D. Nicolae OPREA Procuror General Adjunct

- D. Andrei VICOL Chef de secție

D. Gheorghe MALIC Chef de secție

Avocat Parlamentar

- D. Alexei POTÎNGĂ Avocat Parlamentar

III. ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE

- Biroul Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru refugiați (ICNUR)

- Organizația pentru Securitate și Cooperare din Europa (OSCE)

IV. ORGANIZAȚII NON GUVERNAMENTALE

- Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului

- Salvați Copiii Moldova